

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická ■

Přípravná třída jako významný podpůrný faktor pro přípravu dítěte na nástup do 1. třídy

Diplomová práce

Studijní program: M7503 – Učitelství pro základní školy
Studijní obor: 7503T047 – Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Autor práce: **Bc. Lucie Jurášková, DiS.**
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Hubertová

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Lucie Jurášková, DiS.
Osobní číslo: P11000648
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název tématu: Přípravná třída jako významný podpůrný faktor pro přípravu dítěte na nástup do 1. třídy
Zadávací katedra: Katedra primárního vzdělávání

Zásady pro vypracování:

Požadavky:

- nastudování odborné literatury
- pravidelné konzultace s vedoucím práce min. v rozsahu 1 x za měsíc
- vypracování kazuistik v přípravné třídě

Metody:

- průzkum a sledování psychomotorického vývoje pomocí screeningových metod u 5 dětí po dobu jednoho pololetí v přípravné třídě
- polostrukturované rozhovory s rodiči a učitelem zaměřené na hodnocení vývoje dítěte v přípravné třídě

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Šikulová, R., 2011. Společně to dokážeme: Metodika pro učitele přípravných tříd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně. ISBN 978-80-7414-395-3.

Bednářová, J., Šmardová, V., 2010. Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2569-4.

Bednářová, J., Šmardová, V., 2008. Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-1829-0.

Němec, V., 2005. Včela má pilu aneb Přípravné třídy pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3727-X.

Bartoňová, M., 2005. Současné trendy edukaci dětí a žáků se speciálně vzdělávacími potřebami v České republice. Brno: MSD. ISBN 80-866-33-37-3.

Vágnerová, M., 2000. Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Lucie Hubertová

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání diplomové práce:

3. dubna 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

20. prosince 2016

doc. RNDr. Miroslav Brazdina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PaedDr. Jaroslav Fajný, Ph.D.
vedoucí katedry

dne **26 2015**

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat Mgr. Lucii Hubertové za trpělivé vedení mé práce a cenné rady, kterým přispěla k dokončení mé diplomové práce. Také děkuji paní učitelce přípravné třídy ZŠ, která mi svou ochotou spolupracovat pomohla umožnit realizaci mého výzkumu. Taktéž děkuji svým nejbližším za podporu a trpělivost.

Anotace

Diplomová práce s názvem *Přípravná třída jako významný podpůrný faktor pro přípravu dítěte na nástup do 1. třídy* se zabývá efektivitou přípravných ročníků. Do jaké míry dokáží přípravné třídy zlepšit vývoj dítěte a připravit ho pro vstup do 1. třídy. Teoretická část se věnuje historii a současnosti přípravných tříd, sociálně-znevýhodněnému prostředí, otázkám školní zralosti a odkladu školní docházky. Poslední kapitola teoretické části je věnována konkrétnímu přípravnému ročníku, kde jsou shrnuty činnosti dětí během sledovaného období.

Cílem mé práce je teoreticky popsat koncept a cíle přípravných tříd v České republice a sledovat vývoj vybraných žáků v dílčích oblastech psychomotorického vývoje.

Tento vývoj je zachycen formou kazuistik dětí, kde jsou podrobně popsány jejich vývojové pokroky v těchto oblastech: řeč a komunikační dovednosti, matematické dovednosti, zrakové a sluchové vnímání, jemná motorika, hrubá motorika, grafomotorika, pracovní a sociální zralost.

Klíčová slova

přípravná třída, školní zralost, sociálně-znevýhodněné prostředí, odklad povinné školní docházky, kazuistika

Abstract

The thesis called *Preliminary class as an important supportive factor for children to get ready for the first year of primary school* deals with effectivity of preliminary classes. To what extent they can improve the development of children and get them prepared for the first year of primary school. The theoretical part deals with the history and the present of preliminary classes, with social-disadvantaged environment, with questions of school maturity and also with postponement of school attendance. The final part of the theoretical part describes a particular preliminary class where it gives a summary of activities of children during monitoring.

The purpose of my work is theoretically describe the concept and goals of preliminary classes in the Czech Republic and to monitor the progression of opted pupils in particular scopes of their psychomotor development. The practical part comes from casuistry of children, where it describes their development progress in thies fields: speech and communicative skills, math skills, visual and acoustic perception, fine motor skills, gross motor skills, grapho-motor skills, work and social matureness.

Key words

preliminary class, school maturity, social-disadvantaged environment, postponement of school attendance, casuistry

Obsah

Seznam obrázků a tabulek	9
Úvod.....	10
Teoretická část	12
1 Přípravná třída.....	12
1.1 Vznik a historie přípravných tříd	12
1.2 Legislativní zabezpečení	14
1.3 Charakteristika přípravných tříd	15
1.4 Cíle přípravných tříd	16
1.5 Obsah vzdělávání	17
1.6 Současný stav přípravných tříd v ČR	21
2 Socio-kulturně znevýhodněné prostředí	23
2.1 Definice socio-kulturně vzdělávacího prostředí	23
2.2 Národnostní menšiny	24
3 Školní zralost	26
3.1 Tělesná (somatická) zralost	27
3.2 Poznávací (kognitivní) zralost	29
3.2.1 Grafomotorika, vizuomotorika	29
3.2.2 Řeč	31
3.2.3 Sluchové vnímání	33
3.2.4 Zrakové vnímání a paměť	34
3.2.5 Vnímání prostoru	35
3.2.6 Vnímání času	36
3.2.7 Základní matematické představy	37
3.3 Emoční zralost	38
3.4 Sociální zralost (dovednost).....	38
3.5 Práceschopnost (pozornost)	39
4 Školní nezralost.....	41
4.1 Projevy školní nezralosti.....	41
4.2 Odklad školní docházky.....	42
5 Přípravná třída v krajském městě.....	45
5.1 Charakteristika přípravné třídy	45
5.2 Režim dne v přípravné třídě.....	47

5.3 Školní vzdělávací program	48
5.4 Měsíční tematické bloky	49
Praktická část	59
6 Metodologie	59
6.1 Soubor	59
6.2 Vlastní šetření – kazuistiky	60
6.2.1 Kazuistika č. 1 - Tereza	61
6.2.2 Kazuistika č. 2 - Martin	67
6.2.3 Kazuistika č. 3 - Adam	73
6.2.4 Kazuistika č. 4 - Patrik	79
6.2.5 Kazuistika č. 5 - Michal	85
7 Diskuse	93
Závěr	96
Seznam použitých zdrojů	97
Seznam příloh	100

Seznam obrázků a tabulek

Obrázky

Obrázek č. 1: Přípravná třída

Obrázek č. 2: Přípravná třída

Obrázek č. 3: Výrobky dětí z keramického kroužku

Obrázek č. 4: Vytvářím sám sebe

Obrázek č. 5, 6: Výroba zavařovací sklenice a ovoce z krepového papíru

Obrázek č. 7: Výroba draka

Obrázek č. 8: Vánoční stromek

Obrázek č. 9: Důležité budovy města, ve kterém žiji

Obrázek č. 10, 11: Pohádka o perníkové chaloupce

Obrázek č. 12: Velikonoční slepice s osením

Obrázek č. 13: Kresba postavy leden 2015 – Tereza

Obrázek č. 14: Kresba postavy březen 2016 – Tereza

Obrázek č. 15: Kresba postavy leden 2015 – Martin

Obrázek č. 16: Kresba postavy březen 2016 – Martin

Obrázek č. 17: Kresba postavy leden 2015 – Adam

Obrázek č. 18: Kresba postavy březen 2016 – Adam

Obrázek č. 19: Kresba postavy leden 2015 – Patrik

Obrázek č. 20: Kresba postavy březen 2016 – Patrik

Obrázek č. 21: Kresba postavy leden 2015 – Michal

Obrázek č. 22: Kresba postavy březen 2016 – Michal

Tabulky

Tabulka č. 1: Počet přípravných tříd od školního roku 2006/2007 do školního roku 2015/2016

Tabulka č. 2: Národnostní menšiny v České republice v roce 2011

Tabulka č. 3: Přehled vývoje dětí u sledovaných oblastí

Úvod

Téma mé diplomové práce mapuje jeden ze současných problémů vyskytujících se v oblasti školství, a sice odklad povinné školní docházky a s tím související řešení – nástup do přípravné třídy.

Je všeobecně známo, že přechod z institucí předškolního vzdělávání, popř. z domova do školy je pro dítě velmi náročný. Je to pro něj jeden z největších zlomů v životě. Proto bychom měli velmi pečlivě zvážit, zda je dítě pro vstup do 1. třídy dostatečně připraveno.

Současným trendem rodičů je dávat dítěti odklad povinné školní docházky za každých okolností, protože jim tzv. chtějí prodloužit dětství. Jedná se téměř o každé čtvrté dítě. Tuto problematiku by ale měli řešit spíše pedagogové při zápisu dětí do prvních tříd základních škol (dále jen ZŠ). Oni mají za úkol posoudit, zda je dítě do školy připravené a zralé. Pokud pedagog shledá, že dítě v některé ze sledovaných oblastí dostatečně připravené není, může rodičům doporučit návštěvu školského poradenského zařízení. Pokud i tam shledají dítě nezralým nástupem do 1. třídy ZŠ, mohou zákonným zástupcům doporučit odklad povinné školní docházky.

Někteří rodiče však nechtějí nechávat dítě v mateřské škole o rok déle, protože si myslí, že by mu to nepomohlo a že by neučinilo žádný pokrok.

Současné školství a některé školy zřizují pro tyto děti přípravné nulté ročníky. Dříve byly tyto třídy zřizovány pro děti ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí, avšak nyní jsou zřizovány právě pro děti s odkladem povinné školní docházky. Zájem o tyto třídy u rodičů výrazně roste, proto se každým rokem zvyšuje počet přípravných ročníků. V těchto třídách se předpokládá, že zajistí dítěti lepší start na počátku školní docházky.

Cílem mé práce je teoreticky popsat koncept, cíl a perspektivu přípravných tříd v České republice a sledovat vývoj vybraných žáků v dílčích oblastech psychomotorického vývoje v přípravné třídě na určité škole a ověřit tak vliv přípravné třídy na připravenost vybraných žáků pro vstup do 1. třídy ZŠ.

Práce je rozdělena do 6 kapitol. V teoretické části se zabývám celkovou problematikou přípravných tříd, socio-kulturně znevýhodněným prostředím, školní zralostí a nezralostí včetně odkladu povinné školní docházky. Dále teoretická část obsahuje popis konkrétní přípravné třídy, školní vzdělávací program a měsíční tematické bloky. V této třídě byla realizována praktická část.

Praktická část obsahuje podrobné kazuistiky žáků, ve kterých jsem zmapovala vývojové pokroky pěti žáků vybrané přípravné třídy.

Teoretická část

1 Přípravná třída

1.1 Vznik a historie přípravných tříd

Vzhledem k problematice vzdělávání romských žáků bylo navrženo na základě Usnesení vlády České republiky ze dne 28. 4. 1993, č. 210 zřizování přípravných tříd. Měly sloužit jako pomoc pro romské děti při překonávání jazykových, kulturních a sociálních bariér, které si s sebou děti přinášejí z rodiny.

Za komunistického režimu chodilo značné procento romských dětí do zvláštních škol. Většina z nich ale neoprávněně. Někteří z těchto žáků ani neukončili základní vzdělání. V této době byl český vzdělávací systém vhodný pouze pro průměrného žáka. Nebyl schopen přizpůsobit se romskému dítěti s jiným sociokulturním zázemím nebo s jinou jazykovou výbavou. V 90. letech se začíná tato situace řešit a právě proto vznikají ve výše uvedeném roce první varianty přípravných ročníků, které by měly Romům pomoci překonávat počáteční problémy ve škole.

Největší zlom nastal v roce 1997, kdy 29. října 1997 bylo Usnesení vlády č. 686 (*tzv. Bratinkova zpráva – podle ministra Bratinky*). Tam vláda bere na vědomí Zprávu o situaci romské komunity v České republice obsaženou v předloženém materiálu, schvaluje prohlášení k současné situaci v romské komunitě a ukládá ministru školství, mládeže a tělovýchovy rozšiřovat síť přípravných tříd v systému základního vzdělávání pro žáky z jazykově a socio-kulturně znevýhodněného prostředí.

(Hajská, 2015)

Přípravné třídy pro děti ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí byly zřizovány od školního roku 1997/98. Konkrétním cílem během předškolní přípravy bylo snížit nebo zcela odstranit jazykový a sociokulturní handicap. Přípravné ročníky, označované také jako „nulté ročníky“, fungovaly v mateřských školách (dále jen MŠ), základních školách (dále jen ZŠ), ale také ve zvláštních školách.

V té době byly podmínky pro zřízení přípravné třídy následující:

- zřizovatelem mohou být školy, školská zařízení církve nebo nestátní subjekt (nadace, občanská sdružení)
- souhlas musí vydat příslušný školský úřad
- přípravné třídy se zřizují při ZŠ, zvláštních školách, výjimečně při MŠ
- do přípravných tříd jsou zařazovány děti, které mají odklad školní docházky z důvodu sociální a komunikační nezralosti
- ve třídě musí být min. 10 žáků, max. 15 dětí
- řídí se metodickým materiálem: Přípravná třída ze sociokulturně znevýhodněného prostředí
- jako pomoc třídnímu učiteli může být zřízena funkce asistent třídního učitele
- za průběh pokusného ověřování zodpovídá ředitel školy

(Pipeková a kol., 1998, s. 180)

Ve výše uvedeném roce fungovalo 47 přípravných tříd pro celkem 638 dětí:

- 1 třída v MŠ
- 22 tříd ve zvláštních školách
- 24 tříd v ZŠ

Po tříletém experimentálním ověřování přípravných tříd vydalo v roce 2000 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy Metodický pokyn ke zřizování přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele – asistenta učitele. Podle něj mohly být od školního roku 2000/2001 zřízeny tyto třídy ředitelem ZŠ, MŠ, výjimečně speciální školou se souhlasem zřizovatele a školského úřadu.

(Metodický pokyn MŠMT, 2000)

Ve školním roce 2000/2001 byly přípravné třídy zřízeny v 63 základních školách, 40 zvláštních školách a 7 mateřských školách.

(Člověk v tísni, 2002)

1.2 Legislativní zabezpečení

- § 47 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- § 8a zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů
- § 7 vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 492/2005 Sb., o krajských normativech, ve znění pozdějších předpisů

(Němcová, 2015)

Přípravné třídy se zřizují na základě školského zákona č. 561/2004 Sb., a ten uvádí:

§47 Přípravné třídy základní školy

„Obec, svazek obcí nebo kraj mohou se souhlasem krajského úřadu zřizovat přípravné třídy základní školy pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 7 dětí.“

(Zákon č. 561/2004 Sb., §47)

Školský zákon nám říká, že přípravná třída je určena dětem, které se budou v této třídě vyvíjet tak, aby se vyrovnaly jejich vrstevníkům.

Dalším právním předpisem je Vyhláška č. 48/2005 Sb., která stanovuje následující:

§7 Přípravné třídy

„Obsah vzdělávání v přípravné třídě se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a je součástí školního vzdělávacího programu.“

„Učitel přípravné třídy vypracuje na konci druhého pololetí školního roku zprávu o průběhu školní přípravy dítěte v daném školním roce. Zpráva obsahuje vyjádření o dosažené úrovni hlavních cílů vzdělávání ve struktuře vymezené RVP PV.“

(Vyhláška č. 48/2005 Sb., § 7)

Tento legislativní dokument tedy stanovuje, že vzdělávací obsah přípravné třídy bude součástí Školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP). Pedagogové přípravných tříd mají za povinnost v rámci ŠVP pro tuto třídu stanovit vzdělávací obsah, tzn., vytvoří vzdělávací program, a tím se budou v přípravné třídě řídit.

Podle této vyhlášky je stanoven v přípravných třídách nejvyšší počet žáků 15 a časový rozsah vzdělávání 18-22 hodin týdně.

Pro vzdělávání předškolních dětí v době před nástupem do povinného vzdělávání vymezuje podmínky *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* (dále jen RVP PV). Ten je pro mateřské školy, ale také i pro přípravné třídy základních škol.

Rámcový vzdělávací program pro základní školy (dále jen RVP ZV) ale uvádí, že je nutné zabezpečit vhodné metody a formy práce pro vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním v přípravných třídách základní školy. Musí odpovídat věku, potřebám, zkušenostem a zájmům žáků. Vzdělání je nezbytné přizpůsobovat vývojovým, fyziologickým, sociálním a kognitivním potřebám žáků. V přípravných třídách je nutné vytvářet sociální klima a psychohygienické podmínky, které jsou zajišťovány v MŠ. Ale musíme brát v úvahu, že přípravné třídy jsou už součástí školního prostředí a měli by mít odlišné organizační, prostorové a materiální podmínky než jsou v MŠ.

Pedagog musí vypracovat zprávu o průběhu školní přípravy dítěte.

(Smolíková, 2007)

1.3 Charakteristika přípravných tříd

Za obecnou charakteristiku přípravných tříd lze považovat následující:

- přípravný ročník je určen pro dítě ze sociálně-znevýhodněného prostředí, které musí mít doporučení od školského poradenského zařízení
- přípravný ročník je mezistupněm mezi předškolním a školním vzděláváním

- hlavním smyslem přípravných tříd je připravit děti na bezproblémový nástup do 1. třídy

Přípravná třída je vhodná zejména pro děti:

- se sníženou koncentrací pozornosti
- s různými vadami řeči
- se zdravotním znevýhodněním či postižením
- s grafomotorickými obtížemi
- se sociálním znevýhodněním
- s jazykovou bariérou
- se specifickými vývojovými poruchami učení

Podle Renaty Šikulové (2011) lze přípravné ročníky považovat za jednu z mála aktuálně využitelných systémových forem sociálně-pedagogické intervence s možností zlepšovat dílčí součásti celé vzdělávací situace dětí, které jsou ohrožené celoživotním sociálním handicapem.

Přípravné ročníky ale spíše nahrazují nedostatek možností pracovat s dětmi v otevřeném, inkluzivním a nárokovém předškolním zařízení, které je absolvované v plném rozsahu a můžeme ho považovat za nejspolehlivější cestu k odstranění znevýhodnění vzniklého právě odlišnou socializací.

Přípravná třída se nezapočítává do doby povinné školní docházky, děti se neklasifikují.

1.4 Cíle přípravných tříd

Hlavním cílem přípravných tříd systematicky připravovat děti do vzdělávacího procesu, aby se předešlo případnému neúspěchu v začátcích jejich školní docházky, což by pak mohlo ohrozit jejich průběh v dalším vzdělávání.

Stanoveného cíle se může dosáhnout uplatňováním nejrůznějších výchovně-vzdělávacích metod a prostředků, které odpovídají stupni vývoje dětí.

Důležité je, aby dítě před vstupem do 1. ročníku získalo přiměřenou fyzickou, psychickou i sociální samostatnost. Také aby mělo základy, aby se mohlo aktivně rozvíjet a vzdělávat.

Vzhledem k věku dítěte a v souladu se všeobecnými cíli to znamená následující:

- rozvíjet a podporovat sebevědomí dítěte a jeho spokojené prožívání
- pomoci mu rozvíjet sebejistotu a důvěru v jeho vlastních schopnostech
- učit dítě dívat se kolem sebe, aby umělo poznávat
- učit děti přijímat změny a přizpůsobovat se jim
- učit děti žít mezi ostatními, aby uměly komunikovat s nimi, aby mezi nimi nacházeli přátele
- učit děti tolerovat a snášet ostatní, když jsou odlišní
- rozvíjet v nich schopnost uplatnit se a prosazovat se mezi druhými
- učit děti osvojovat si základy hodnot, na nichž je založena naše společnost
- pomoci dítěti získat osobní samostatnost

(Šikulová, 2011, s. 27)

1.5 Obsah vzdělávání

Vzdělávací obsah přípravných tříd musí být součástí ŠVP dané školy. Musí se vymezit, jaké učivo bude obsahem vzdělávání přípravné třídy. Tento obsah by měl mít podobu vzdělávacího programu, který je určen na jeden rok.

Pro plánování vzdělávacího obsahu musíme vycházet z cílů a vzdělávacích oblastí, které jsou uvedeny v Rámcovém předškolním programu předškolního vzdělávání, protože v přípravných třídách se jedná o vzdělávání dětí před započítáním školní docházky. Učivo v přípravných třídách je zde vyjádřeno v podobě činností, a to praktických a intelektových. Pojem učivo je v rámcovém programu nahrazen pojmem „vzdělávací nabídka“. A tím nám to připomíná, že vzdělávací obsah není pro dítě povinný.

Učitel provádí výběr učiva pro přípravnou třídu sám tak, aby odpovídal specifickým potřebám a možnostem dětí a aby byl realizovatelný na dané škole. Výběr učiva musí

být pedagogem zdůvodněn, tzn., měl by stanovit konkrétní vzdělávací cíle, přesně musí vymezit vzdělávací obsah a popsat jaké formy a metody použije.

Pedagog musí také uvést další dvě povinné části, a sice charakteristiku vzdělávacího programu, popis podmínek a organizace vzdělávání, včetně pravidel evaluace.

Vzdělávací program může učitel zpracovat dvěma způsoby:

- do jmenovaných částí v ŠVP zpracovaných pro základní vzdělávání doplní příslušné údaje za přípravnou třídu
- všechny informace zpracuje pro přípravnou třídu zvlášť (jako příloha ŠVP)

Ať už bude vzdělávací program přípravné třídy pouze doplněn nebo vyhotoven jako příloha ŠVP, musí být zpracován stručně, jasně, formálně a jazykově správně tak, aby odpovídal povaze a významu tohoto dokumentu.

Učitel musí popsat konkrétně vzdělávací cíle a záměry přípravné třídy. Od nich se totiž odvíjí výběr a modifikace vzdělávacího obsahu. Je nutné, aby pedagog uvedl, o jaké konkrétní vzdělávání v přípravné třídě usiluje, jakou pomoc má zajistit dětem, ale i rodičům. Dále by měl vyjádřit, jakým konkrétním potřebám dětí je program přizpůsoben, na co klade důraz a jaké specifické dovednosti se budou u dětí rozvíjet. Dalšími důležitými body, na které nesmí pedagog zapomenout, jsou prostředky, zásady vzdělávání, formy a metody, jakými budou cíle naplňovány.

Aby ŠVP pedagogy ani děti nijak neomezoval z důvodu individuální práce s dětmi, měl by být vzdělávací obsah v ŠVP vymezen jen rámcově a obecně. Vzdělávací obsah přípravné třídy bude stejně jako v běžné MŠ zpracován v podobě integrovaných bloků, resp. tematických celků.

Pedagogové, kteří budou vytvářet v rámci ŠVP vzdělávací program pro přípravnou třídu, se mohou inspirovat zkušenostmi v MŠ. Programy se tedy mohou v mnohém shodovat, ale najdeme zde samozřejmě rozdíly, které uvedu níže.

- děti, které jsou zařazené do přípravné třídy oproti dětem z běžných MŠ, mají specifické vzdělávací potřeby, protože bývají v rozvoji i učení opožděné a do

přípravných tříd jsou přijímány na základě doporučení kolského poradenského zařízení)

- prostorové, materiální a další podmínky v přípravných třídách jsou zpravidla jiné než ve škole. Také životospráva v MŠ se neshoduje s životosprávou v přípravných třídách
- v organizaci vzdělávání je také rozdíl, v přípravné třídě je 18 – 22 hodin týdně a ve třídě je snížený počet žáků, jak jsem již zmiňovala v jiné kapitole a je možno využít asistenta pedagoga
- v přípravných třídách může učit pedagog s aprobačí pro předškolní vzdělávání i pro základní vzdělávání nebo i speciální pedagog
- vzdělávací program je určen na jeden rok
- na konci školního roku učitel vypracuje zprávu o průběhu předškolní přípravy za uplynulý rok, kde doporučí dítě ke vzdělávání v dalším období. Tato zpráva je součástí dokumentace školy.

(Kolektiv autorů, 2007)

Nyní se budeme zabírat pěti oblastmi, které jsou stanoveny v RVP PV a sledují rozvoj dítěte v předškolním vzdělávání. Renata Šikulová (2011) je popisuje takto:

1. Dítě a jeho tělo (oblast biologická)

V této oblasti se pedagog snaží stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte. Měl by podporovat jeho fyzickou pohodu a rozvoj pohybových a manipulačních dovedností, zlepšovat tělesnou zdatnost, také sebe obslužné dovednosti a vést ho ke zdravým životním návykům. Zde jsou vzdělávací cíle zaměřeny např. na rozvoj pohybových schopností, zdokonalování se v hrubé a jemné motorice, na vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu. Děti by měly užívat a rozvíjet všechny svoje smysly a uvědomit si vlastní tělo.

2. Dítě a jeho psychika (oblast psychologická)

V psychologické oblasti se snaží pedagog podporovat duševní pohodu dětí a jeho psychické zdatnosti a odolnosti. Děti v téhle oblasti rozvíjejí intelekt, řeč, jazyk, poznávací procesy, sebepojetí, city a vůli.

Tato oblast se dá rozdělit ještě na další tři podoblasti:

- jazyk a řeč - kde se zaměřujeme na rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností
- poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace – v této podoblasti se zabýváme rozvojem poznávacích procesů, posilováním poznávacích potřeb dítěte, jako je zvědavost, zájem a radost
- sebepojetí, city a vůle – v této podoblasti by měl pedagog směřovat děti k poznávání sebe sama a k získání sebedůvěry

3. Dítě a ten druhý (oblast interpersonální)

Tato oblast je důležitá pro rozvoj pozitivních vztahů v dětském kolektivu. Děti by se měly naučit správně vzájemně komunikovat nejen mezi sebou ale i mezi sebou a dospělým člověkem. Zde se zaměřujeme především na pravidla chování ve vztahu k druhému, posilujeme prosociální chování, vytváříme prosociální postoje a rozvíjíme komunikativní a kooperativní dovednosti.

4. Dítě a společnosti (oblast sociálně kulturní)

Tato oblast je významná k tomu, aby se dítěti podařilo žít ve společenství ostatních lidí. Měly bychom mu umožnit poznat svět kultury a umění, osvojit si základní dovednosti a návyky společenského chování a dát mu prostor k aktivnímu se podílení na vytváření pozitivního sociálního chování. Mezi dílčí cíle patří např. seznamování se se světem lidí, kultury a umění, vytváření povědomí o mezilidských a morálních hodnotách, dále nesmíme opomenout rozvoj základních kulturně společenských postojů, návyků a dovedností, estetického vnímání a aktivně se přizpůsobovat společenskému prostředí a zvládat jeho proměny.

5. Dítě a svět (oblast environmentální)

Smyslem environmentální oblasti je směřovat dítě k vytváření základního povědomí o okolním světě a dění v něm a také mu ukázat, jaký má člověk vliv na životní prostředí. Cílem je především poznávání prostředí, ve kterém dítě žije, vytváření základního povědomí přírodním, kulturním a technickém prostředí. Dále se orientujeme na rozvíjení úcty k životu ve všech formách, rozvíjení poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností při péči o své okolí.

(Šikulová, 2011, s. 29-31)

1.6 Současný stav přípravných tříd v ČR

Téma „přípravné třídy“ je v současné době aktuální a velmi se řeší. Souvisí to se stále rostoucím počtem odkladů povinné školní docházky.

Podle statistik počet přípravných tříd stoupá a je stále více základních škol, které se je snaží zakládat (viz tabulka).

Tab. 1: Počet přípravných tříd od školního roku 2006/2007 do školního roku 2015/2016

Školní rok	Počet škol	Počet tříd	Počet dětí
2006/2007	127	146	1713
2007/2008	141	164	1929
2008/2009	146	166	2028
2009/2010	172	199	2410
2010/2011	192	235	2922
2011/2012	198	242	3055
2012/2013	238	282	3480
2013/2014	235	277	3520
2014/2015	246	300	3819
2015/2016	286	344	4514

Zdroj: www.czso.cz

Školy, které chtějí zřídit přípravnou třídu, musí samozřejmě počítat s tím, že si do svého ŠVP zařadí také vzdělávací obsah v přípravné třídě.

Změny podle novely zákona od 1. 9. 2015

Dne 17. dubna 2015 byla pod č. 82/2015 Sb. vyhlášena novela zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů a přináší několik důležitých změn.

- Do přípravné třídy lze zařadit i dítě bez sociálního znevýhodnění. Přednostně se přijímají děti s povoleným odkladem povinné školní docházky.

- Podle novely zákona může zřizovat přípravné třídy také registrovaná církev a náboženská společnost, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy.
- Přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 10 dětí.

(Němcová, 2015)

Přípravenost dětí na vstup do 1. ročníku na základní školy zajišťují již řadu let školy mateřské. Většina dětí, které do přípravných tříd nastupují, však MŠ nenavštěvovaly nebo jen krátkou dobu.

Vzdělávací program přípravných tříd má zajistit, aby vzdělávání dětí v těchto třídách bylo efektivní a umožnilo tak dítěti získat dovednosti, znalosti i vědomosti, které mu dále umožní se vzdělávat v běžných třídách ZŠ. Program je nutné vytvářet podle pravidel, která odpovídají propojením předškolního, základního vzdělávání a vzdělávání dětí se specifickými potřebami. Také musí vyhovovat konkrétním potřebám školy a hlavně pedagogové, kteří tento program vytváří a pak podle něho v přípravných třídách vyučují.

(Smolíková, 2007)

Povinnou MŠ po dobu jednoho roku před nástupem do 1. třídy ZŠ zavedla novela školského zákona. Tato novela by měla pomoci dětem ze sociálně vyloučených lokalit, protože málo z nich předškolní zařízení navštěvuje a není připraveno na vstup do 1. třídy, proto pak většina z nich navštěvuje přípravné třídy. Díky této novele by se také mohl snížit počet odkladů povinné školní docházky.

2 Socio-kulturně znevýhodněné prostředí

2.1 Definice socio-kulturně vzdělávacího prostředí

Jak jsem uvedla v předchozí kapitole, přípravné třídy byly v 90. letech zřizovány pro děti právě ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí. Co tento pojem vůbec znamená? Lze říci, že v České republice existuje skupina dětí, která je nějakým způsobem znevýhodněna oproti ostatním dětem. Tyto děti žijí v prostředí, které je odlišné od prostředí, ve kterém vyrůstá většina ostatních dětí.

Definici tohoto termínu najdeme v Pedagogickém slovníku (1995), ve kterém kolektiv autorů vysvětluje pojem sociokulturní prostředí takto:

„Prostředí života určité sociální skupiny, se specifickými způsoby její kultury, např. způsoby komunikace, trávení volného času, hodnotové orientace, ale i materiální charakteristiky jako je např. počet knih v domácnosti. Jde o důležitou determinantu vzdělávacích procesů, zvláště v případě sociokulturního prostředí rodiny, v níž se rozvíjí dítě ještě před zahájením povinné školní docházky. Ukazuje se, že vliv tohoto prostředí je natolik silný, že spoluurčuje budoucí vzdělávací dráhu jednotlivce a jeho profesní kariéru (např. podle B. Bernsteina). Aby se nepříznivé důsledky sociokulturního prostředí některých rodin oslabily či odstranily, zavádějí se v některých zemích různé druhy kompenzačního vzdělávání, jako je např. v USA program Head Start, v ČR např. přípravné třídy“ (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 220).

Podle webové encyklopedie Andromedia je socio-kulturně znevýhodněné prostředí takové prostředí, které neumožňuje dostatečně rozvinout duševní potenciál člověka – hlavně dítěte, vč. jeho schopností i dovedností.

Je charakterizováno většinou minimálně třemi rizikovými faktory, které mohou být následující:

- matce v době narození dítěte je méně než 17 let nebo u matky proběhlo tři či více porodů do 20 let
- alespoň jeden z rodičů nemá dokončené základní vzdělání, které souvisí s jejich nedostatečnou profesionální kvalifikací

- chronické onemocnění či postižení rodičů snižuje schopnost se o dítě postarat
- těžké psychické onemocnění jednoho z rodičů snižuje také schopnost se o dítě postarat
- nedostatečná integrace rodičů nebo nedostatečná či chybějící podpora rodiny
- nevhodné bytové podmínky a nedostatečné zabezpečení výživy a ošacení
- návykové látky v rodině
- dítě z národnostní menšiny
- apod.

(Palán, 2015)

2.2 Národnostní menšiny

V přípravné třídě se objevují děti z národnostních menšin nebo to mohou být kombinace výše zmíněných rizikových faktorů.

Národnostní menšinou je podle legislativy (Zákon 273/2011 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů) označováno společenství občanů České republiky, kteří žijí na území České republiky, ale odlišují se od běžných občanů např. společným etnickým původem, jazykem, kulturou či tradicemi. Tvoří početní menšinu obyvatelstva a projevují vůli být považováni za národnostní menšinu, protože společně usilují o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury. Chtějí vyjádřit a ochránit zájmy jejich společenství, které se historicky utvořilo.

Příslušníkem této menšiny je potom občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a chce být příslušníkem menšiny s ostatními, kteří se hlásí ke stejné národnosti.

(Zákon 273/2001 Sb., § 2)

Když se podíváme do historie, jak se tyto menšiny vyvíjely u nás v České, dříve Československé republice, zjistíme následující. V roce 1918 bylo složení obyvatel heterogenní díky německé národnostní menšině. V roce 1945, po druhé světové válce se

začala společnost homogenizovat. Němci byli odsunuti z pohraničí. Do roku 1989 se ostatní národnostní skupiny téměř neřešily. V této době se stát snažil zejména o asimilaci romské komunity. Po roce 1989 se národnostní menšiny dočkaly pozornosti. Česká republika podepsala mezinárodní smlouvy, které upravují práva a povinnosti právě těchto skupin. Od roku 1993, kdy se Československá republika rozdělila, se mezi národnostní menšinu zařadili i obyvatelé Slovenska.

(Osobnostní rozvoj pedagoga)

Tab. 2: Národnostní menšiny v ČR v roce 2011

Národnost	Počet
Slovenská	147 152
Polská	39 096
Německá	18 658
Romská	5 135 (11 476 v roce 2011)
Maďarská	8 920
Vietnamská	29 660
Ukrajinská	53 253
Ruská	17 872
Ostatní	58 289

Zdroj: <https://www.czso.cz>

Počty lidí jednotlivých národností jsou neustálým předmětem diskusí. Samozřejmě mnoho diskusí se upírá právě k počtu romské národnostní menšiny. Jak vidíme ve výše uvedené tabulce, počet členů v této skupině se snížil více než o polovinu oproti roku 2001. Tento počet je několikanásobně menší než byl předpoklad a Romové se tak zařadili k méně početným menšinám. Tato skutečnost však neodpovídá reálné situaci, protože podle neoficiálních zdrojů jich v ČR žije 200 – 300 tisíc. Tito lidé se neradi hlásí ke své menšině a udávají národnost českou místo romskou. Počet ostatních národnostních skupin odpovídá skutečnosti.

(Osobnostní rozvoj pedagoga)

3 Školní zralost

Školní zralost můžeme charakterizovat jako stav dítěte zahrnující takovou zdravotní, psychickou a sociální způsobilost, aby mohlo nastoupit povinnou školní docházku. Takové dítě by mělo zvládnout požadavky, které jsou nutné pro vstup do 1. třídy základní školy.

(Kropáčková, 2015)

Máme mnoho autorů, kteří se snažili definovat tzv. školní zralost, a níže uvádím několik z nich. Jednou z nich byla Erika Hoffmanová, která pokládá za zralé dítě pro školu takové dítě, které si splnilo své infantilní tužby a přání a s radostí se obrací k tomu, co pro něj připravila škola. Právě takové dítě si splnilo vývojové úkoly předškolního věku a může se dál vyvíjet pro novou etapu života.

Dalším byl německý psychiatr M. Tramer. Ve své knize Schülernöte (O trampotách školáků) za školní zralost pokládá takovou tělesně-duševně-duchovně-sociální zralost, při které školák v 1. třídě sám netrpí a ani druzí netrpí kvůli němu.

Podle M. J. Hillebranda je školní zralost stupeň vývoje tělesných a duševních vlastností dítěte. A ten je pak důležitým předpokladem úspěšného zvládnutí požadavků ve škole. Situace dnešního dítěte je horší než v minulosti. Dříve dítě pozvolna vyrůstalo do nových funkcí, ale dnes dítě zařazujeme do nových situací v takové době, kdy na to ještě není připravené či zralé.

(Krejčířová, Langmeier, 2006, s. 106)

„Kdybychom měli shrnout úvahu o podstatě školní zralosti, nejspíše bychom se přiklonili k souhrnné definici, která připomíná vymezení Komenského. Za školní zralost budeme považovat takový stav somato-psycho-sociálního vývoje dítěte, který:

- 1. je výsledkem úspěšně dovršeného vývoje celého předchozího období útlého a předškolního dětství,*
- 2. je vyznačen přiměřenými fyzickými a psychickými dispozicemi pro požadovaný výkon ve škole a je doprovázen pocitem štěstí dítěte,*

3. je současně dobrým předpokladem budoucího úspěšného školního výkonu a sociálního zařazení.“

(Krejčířová, Langmeier, 2006, s. 106–107)

Podle V. Mertina a I. Gillernové (2010) se tradičně školní zralost týká téměř výlučně dítěte. Škola nebo rodina a vztahy mezi nimi ovlivňují jen v malé míře posouzení školní zralosti a rozhodování o vstupu dítěte do školy. Podle školských předpisů jsou jedinými důvody pro odklad povinné školní docházky zdravotní nebo psychická nezralost dítěte.

Oblasti, které jsou důležité při posuzování školní zralosti:

- tělesná (somatická) zralost
- poznávací (kognitivní) zralost
- sociální a emoční zralost
- práce schopnost (pracovní předpoklady, návyky)

3.1 Tělesná (somatická) zralost

Nejčastějším, nejjednodušším, ale nejméně průkazným ukazatelem vospělosti dítěte je posuzování výšky a hmotnosti. Tento ukazatel je ale pro školní zralost téměř bezvýznamný.

V pěti letech je každé předškolní dítě pozváno na preventivní prohlídku ke svému lékaři. Tato prohlídka se zabývá psychomotorickým hodnocením dítěte. Mezi úkony lékaře patří zvážení a změření dítěte, kontrola zraku, sluchu, krevního tlaku, držení těla, vyšetření moči aj. Součástí této prohlídky by měla být i orientační zkouška školní zralosti. Tu lékař realizuje pomocí rozhovoru s rodiči i dítětem, rozebírá jeho výtvarný a grafický projev, zjišťuje znalost barev a v neposlední řadě se zabývá úrovní řeči, tzn., sleduje výslovnost a slovní zásobu dítěte.

V této oblasti se můžeme setkat se dvěma pojmy:

- Filipínská míra
- Kaplanův index

Filipínská míra nám pomůže určit, jestli fyzický vývoj dítěte postupuje tak, jak má. Tzn., zda u něj došlo ke změně tělesných proporcí, zejména k protažení končetin. Této změny si zajisté všimnou rodiče i bez návštěvy svého pediatra.

Filipínskou míru si můžeme vyzkoušet i doma a to tak, že dítě zvedne pravou ruku, ohne ji přes hlavu a dotkne se levého ucha. Kolem šestého roku dítěte by měla proběhnout proměna proporcí postavy, takže by mělo v této zkoušce obstát. Samozřejmě se jedná pouze o orientační zkoušku a nemůžeme podle toho rozhodnout, zda je dítě zralé na zahájení školní docházky.

Další z výše zmiňovaných pojmů je Kapalínův index. Ten se zjišťuje poměrem míry a váhy dítěte. Podle průměrných ideálních údajů má školsky zralé dítě měřit 120 cm a vážit 20 kg. Výpočet je tedy $120:20=6$. A 6 je ideální věk pro zahájení školní docházky. Ale opět to není rozhodující, ale pouze orientační, a pokud má dítě jiné hodnoty, neznamená to, že není po fyzické stránce zralé jít do 1. třídy.

U některých dětí je velice vhodné, aby lékař, který posuzuje školní zralost, dal podnět k podrobnějšímu vyšetření. Např. k psychologickému (popř. psychiatrickému), neurologickému nebo jinému odbornému vyšetření. Jak jsem již uvedla, váha a výška nejsou prvořadým ukazatelem zralosti, ale je vhodné brát ji v úvahu. Drobnější děti mohou být snadněji unavitelní, mohou mít nižší odolnost vůči psychofyzické zátěži, mohou mít pocity slabosti, méněcennosti, ohrožení. Takové dítě může být neobratné, bojácné, terčem posměchu a vyvyšování.

U dětí s výraznými rizikovými faktory v prenatálním, perinatálním či postnatálním období by mělo být zahájení školní docházky více zvažováno. Mohou pak mít následné problémy ve vývoji motoriky či řeči, také se u nich častěji projevuje porucha aktivity a pozornosti, případně mohou nastat i poruchy učení.

Stejně pečlivě musíme posuzovat i důsledky smyslových a tělesných vad nebo chronických onemocnění. Ty mohou mít neblahý vliv na psychický stav a vývoj dítěte. (Kropáčková, 2015)

3.2 Poznávací (kognitivní) zralost

Na to, aby dítě zvládlo čtení, psaní a počítání je důležité, aby mělo dostatečnou úroveň rozumových schopností a rovnoměrně se vyvíjelo v jednotlivých oblastech.

Musíme posoudit, zda dítě vývojově odpovídá svým vrstevníkům, zda se jeví jako opožděné nebo nezralé.

„Do skupiny kognitivních předpokladů patří následující schopnosti:

- 1) *vizuomotorika, grafomotorika*
- 2) *řeč*
- 3) *sluchové vnímání*
- 4) *zrakové vnímání*
- 5) *vnímání prostoru*
- 6) *vnímání času*
- 7) *základní matematické představy*

(Šmardová, Bednářová, 2011, s. 3)

3.2.1 Grafomotorika, vizuomotorika

„Grafomotorika – Soubor psychomotorických činností, které jedinec vykonává při psaní. Psaní není jen záležitostí psacích pohybů ruky (u postižených osob též nohy, úst), ale je řízeno psychikou. Grafomotorika tedy může být nápomocna při diagnostice psychických stavů (únavy, strachu), procesů a vlastností, při diagnostice poruch a nemocí jedince.“

(Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 73)

Vizuomotorika – jedná se o spolupráci zrakového vnímání a pohybu. Pokud má mít dítě zralou vizuomotoriku, je nutné rozvíjet a podporovat obě jednotlivé složky. Co dítě vidí, potřebuje to zachovat ve své paměti a poté propojit s pohybem ruky a prstů. Také zde hraje důležitou roli prostorová orientace. Dobrá souhra zrakového vnímání a pohybu vytváří samozřejmě předpoklad pro kreslení a psaní.

(Otevřelová, 2016, s. 121)

Motorické schopnosti se prolínají celým vývojem dítěte - od jeho narození. Patří mezi ně hrubá a jemná motorika, grafomotorika, motorika mluvidel, motorika očních kontaktů a vizuomotorika a lateralita. Už v prvním roce života udělá dítě v této oblasti velký posun – z ležícího novorozence se stává chodící jedinec.

V období batolete se více začíná vyvíjet jemná motorika. Začíná se objevovat špetkové držení tužky a zvládnou jednoduchou kresbu postavy.

V předškolním věku je tělesná aktivita a obratnost významná pro zapojování se do společných činností s ostatními dětmi. Většina dětí si ráda hraje se stavebnicemi a mozaikami, a tím se jim vyvíjí jemná motorika.

Než dítě začne více kreslit, je důležité znát jeho lateralitu ruky. Tu můžeme vysledovat při práci se stavebnicemi, kostkami i puzzlemi, při hraní společenských her, při rukodělných činnostech nebo při sebeobsluze či hygieně.

Lateralitu oka poznáme tak, že dítě necháme podívat do klíčové dírky nebo do krasohledu.

(Šmardová, Bednářová, 2007, s. 5)

Od útlého dětství bychom dítě měli motivovat ke kreslení, vymalovávání, vystřihování, nalepování, modelování, popř. můžeme používat pracovní sešity pro rozvoj motoriky. Dobře rozvinutá vizuomotorika a grafomotorika významnou měrou ovlivní ve školním věku psaní. Při kreslení bychom měli dbát právě na špetkový úchop tužky a správné postavení ruky.

Jemná motorika, grafomotorika i vizuomotorika je důležitým faktorem pro posuzování způsobilosti k zahájení školní docházky. Zejména kresba nám poskytne informace nejen o úrovni jemné motoriky a grafomotoriky, ale také o zrakovém a prostorovém vnímání, o emocionalitě nebo o vztazích a postojích dítěte.

Děti rády kreslí postavy lidí. První kresby lidí jsou jednoduché, obličej se podobají sluníčku. Postupně se ale kresby postav u většiny dětí zdokonalí, i když stále vypadají jednoduše, tzn., že ruce i nohy vypadají jako klacky a vycházejí z hlavy. Čím jsou děti starší, jejich postavy se vyvíjí do správných proporcí. Je důležité, aby dítě prošlo všemi fázemi vývoje a mějme na paměti, že každé dítě se vyvíjí svým tempem.

U zápisu do 1. třídy sledujeme, jaký je obsah kresby, bohatost, různorodost a zda dítě kreslí se zájmem. Ve většině případů se u zápisu kreslí postava, která je u mnoha dětí již proporcionálnější, části těla jsou připojené na správném místě, jsou vyznačeny obličejové detaily, vlasy a začíná se poznávat, o jaké pohlaví jde.

(J. Andersonová, S. Fischgrundová, M. Lobascherová, 1994, s. 31)

Dalším důležitým faktorem, aby dítě mohlo kreslit a později i psát, je úroveň vizuomotoriky. Tu můžeme posoudit na tzv. jednotažných cvicích. Dítě při tom musí sledovat linii – směr vedení čáry. Není zde důležitá přesnost čáry, ale plynulost.

Pokud dítě nemá dobře rozvinuté grafomotorické schopnosti, může mít ve škole následující potíže:

- 1) špatné osvojování tvarů písmen
- 2) tahy při psaní nejsou plynulé
- 3) tlačí na papír
- 4) velikost a sklon písma kolísají
- 5) špatná až nečitelná úprava písma
- 6) píše pomaleji
- 7) chyby v psaní

3.2.2 Řeč

Kolem šestého roku by se měla řeč dítěte blížit projevu dospělých, měla by být tedy ve všech směrech vyvinuta. Tzn., dítě používá všechny slovní druhy, má slovní zásobu takovou, že se vyjadřuje srozumitelně a smysluplně a mluví gramaticky správně. Taktéž jeho výslovnost by měla být bezchybná. Dítě by mělo navazovat verbální kontakt se sobě rovnými, ale i s dospělými. Mělo by znát svoje jméno a příjmení, jména sourozenců, rodičů, svůj věk a svoji adresu.

Mezi činnostmi, které rozvíjí řeč dítěte ve věku od 5 do 6 let, patří např.:

- 1) tvoření antonym (zavřít – otevřít, světlo – tma, dopředu – dozadu ...)
- 2) co k sobě patří (hrneček – talířek, tužka – papír ...)
- 3) pozná a řekne, co je na obrázku nesprávného (pastelky rostou na stromě, chodit bos ve sněhu, ...)

- 4) pojmenuje charakteristickou vlastnost
- 5) pojmenuje, co děláme v různých ročních obdobích
- 6) doplnění slov do příběhu (místo obrázku doplní slovo ve správném tvaru)
- 7) dokáže pojmenovat řešení situace
- 8) atd.

Dítě v předškolním věku by mělo umět říci básničku, rozpočítadlo, zaspívat písničku. Mělo by mít v oblibě čtení pohádek a příběhů a pozorně čtenému textu naslouchat. Následně alespoň v krátkosti text převyprávět.

(Šmardová, Bednářová, 2007, s. 37–39)

Řeč tvoří čtyři jazykové roviny:

- *foneticko-fonologická rovina* – jedná se o sluchové rozlišování hlásek a jejich výslovnost. Sluchové rozlišování úzce souvisí s výslovností, protože dítě pro správnou výslovnost potřebuje rozlišit hlásky, ale také musí slyšet rozdíl mezi správným a nesprávným zněním.
- *morfologicko-syntaktická rovina* – dítě mluví ve větách a souvětích, užívá všechny slovní druhy, časuje, skloňuje. Mělo by poznat nesprávně utvořenou větu a dokáže d příběhu doplnit slovo ve správném tvaru.
- *lexikálně sémantická rovina* – děti by měly porozumět řeči v běžném hovoru, také chápat instrukce, výklad, pojmy, vyprávění. Patří sem aktivní slovní zásoba. Mělo by smysluplně popsat, co je na obrázku, pozná a pojmenuje nesmysl na obrázku, interpretuje pohádku, tvoří synonyma, antonyma, ...
- *pragmatická rovina* – v této rovině se jedná o užití řeči v praxi. Tzn., např. dovednost vyžádat neb oznámit informaci, vyjádřit pocity, prožitky, přirozeně navazovat verbální kontakt, vést dialog a užít oční kontakt.
- (Šmardová, Bednářová, 2011, s. 25)

Předškolní děti mohou mít opožděný vývoj řeči. Pokud ale mají odpovídající péči, může se jejich opoždění úplně vyrovnat. Takové dítě může bez problémů zahájit povinnou

školní docházku. U některých dětí se může projevit narušená artikulace hlásek, tzv. dyslalie. Při dlouhodobém pozorování některých dětí se může upřesnit diagnóza, a sice na vývojovou dysfázii (specificky narušený vývoj řeči). Je to narušená komunikační schopnost a řadíme ji k vývojovým poruchám – centrální porucha řeči.

(Klenková, 2015, s. 67)

3.2.3 Sluchové vnímání

Aby dítě mělo dobře rozvinuté sluchové vnímání, mělo by již po třetím roce věku hodně poslouchat pohádky, říkadla, básničky, mělo by často mluvit s dospělými, zpívat, prohlížet a povídat si u obrázkových knížek. Měli bychom mu vytvářet prostředí, které nebude přesyceno sluchovými podněty. Televize, ani DVD přehrávače nenahradí předčítání dítěti.

(Šmardová, Bednářová, 2007 s. 40)

Předškolní dítě už by mělo umět říci nějakou básničku či rozpočítadlo nebo zazpívat nějakou písničku. Mělo by ho bavit čtení pohádek či příběhů a přečtené texty by mělo alespoň zčásti převyprávět.

Abychom se u dítěte mohli zabývat sluchovým vnímáním, musíme nejdříve zjistit, zda dobře slyší, zda nemá nějakou sluchovou vadu.

Pokud tomu tak není, sledujeme následující:

- *naslouchání* – před nástupem do školy by dítě mělo pozorně vyslechnout pohádku či vyprávění. Je to důležité pro školní práci, aby dítě dokázalo vyslechnout a porozumět výkladu učitele, naslouchat instrukcím a pokynům.
- *figura a pozadí* – dítě musí být schopno zaměřit pozornost a vyčlenit zvuky z pozadí, soustředit se na určitý sluchový podnět. Na vysvětlenou uvádím několik příkladů – při rozhovoru se soustředím na hlas druhého (figura) a neposlouchám zvuky z televize (pozadí), pokud očekávám příjezd vlaku, zaměřím se na zvuk přijíždějícího vlaku (figura) a ne na zvuky aut ze silnice (pozadí), ... Pokud toto dítě neumí, je označováno za nepozorné, nesoustředěné či neposlouchající.

- *sluchová diferenciacie (rozlišení)* – aby dítě dobře vyslovovalo, musí umět odlišit jednotlivé hlásky (sykavky, znělé a neznělé souhlásky, měkké a tvrdé souhlásky a krátké a dlouhé samohlásky). Pokud dítě nemá rozvinutou sluchovou diferenciaci, může se to projevovat ve škole např. v písemném projevu chybami v měkčení i délkách, záměnou znělých a neznělých souhlásek nebo záměnou sykavek, ve čtení záměnou v měkčení.
- *sluchová analýza a syntéza* – dítě si musí uvědomit jednotlivé slabiky a hlásky, ze kterých se slovo skládá (analýza) a z hlásek složit slabiku a ze slabiky slovo (syntéza). Pokud má dítě problém s analýzou a syntézou, obtížně potom čte, ale i píše.
- *sluchová paměť* – pro učení a získávání informací musí dítě zachytit, zpracovat a uchovat informace, které k němu přicházejí sluchem. Pokud má oslabenou sluchovou paměť, má potíže se zapamatováním básniček, písniček. Nepamatuje si instrukce a pokyny od učitele. A má problémy při diktátech či pětiminutovkách v matematice, kdy bez zrakové podpory chybuje.
- *vnímání rytmu* – může pozitivně ovlivňovat chápání číselných řad, násobků, také psaní a čtení. Když dítě špatně vnímá rytmus, může mít problémy např. roztleskat slabiky ve slově, s učením básniček i písniček.

(Šmardová, Bednářová, 2011, s. 31–33)

3.2.4 Zrakové vnímání a paměť

Zrakové vnímání je velmi významné ve školním věku pro čtenářské a písemné dovednosti.

Do této kategorie patří následující schopnosti:

- *rozlišení figury a pozadí* – dítě musí být schopno soustředit se na potřebný zrakový podnět (figura), ostatní nechat v pozadí. Pokud to nedokáže, může mít problémy při orientaci v textu, při zaměření pozornosti na jednotlivé prvky, protože mu splynou s pozadím.
- *zraková diferenciacie (rozlišování)* - s touto schopností souvisí pojem konstantnost vnímání, což je rozpoznání předmětu bez závislosti na jeho barvě, umístění, velikosti. Dítě musí odlišit detail, horno-dolní postavení a pravo-levé

postavení, aby při čtení nezaměňovalo písmena, číslice a také jejich pořadí. Pokud bude mít dítě oslabeno zrakové rozlišování, může ve školním věku zaměňovat písmena lišící se detailem (m-n, k-h) nebo číslice (3-9), zaměňovat písmena nebo číslice, které se liší polohou nahoře-dole, (b-p, 6-9) nebo zaměňovat písmena a číslice, které se liší polohou vpravo-vlevo (d-b, 6-9). Další následek může být pomalejší čtení se zvýšenou chybovostí nebo pomalejší osvojování a zapamatování písmen.

- *zraková analýza a syntéza* – předškolní dítě vnímá spíše celek než jednotlivé části, ale pro psaní a čtení je důležité vnímat celek i jeho detaily. Pro rozvoj zrakové analýzy a syntézy je vhodné skládání puzzlí, skládání složitějších skládanek, stavebnic, překreslovat nebo dokreslovat obrázky. Pokud má dítě oslabenou zrakovou analýzu a syntézu může mít ve škole potíže s osvojováním, zapamatováním písmen i záměnou číslic, dále v aritmetice a geometrii či později při práci s mapou.
- *vedení očních pohybů* – v předškolním věku bychom měli upevňovat a podporovat správnost očních pohybů. Např. při listování knihou listujeme odpředu dozadu, obrázky řadíme a pojmenováváme zleva doprava. Je to důležité jak pro psaní, tak i pro čtení i matematiku. Pokud má dítě tuto funkci oslabenou, může mít obtíže v udržení pozornosti ve čtení, může přeskakovat nebo opakovat řádky v textu, domýšlí si slova, zaměňuje slova (až-ža, od-do) a z toho vyplývá, že pomaleji a namáhavě čte.
- *zraková paměť* – při každodenních činnostech rozvíjíme s dítětem paměť, když se ho ptáme, co kde vidělo. Oslabení této paměti může mít u dítěte ve školním věku za následek problémy v zapamatování a vybavení si tvarů písmen a problémy při učení.

(Šmardová, Bednářová, 2011, s. 37–39)

3.2.5 Vnímání prostoru

„Prostorová orientace se zakládá na zralém vnímání a ovládnutí tělesného schématu. To je důležitý fakt, který si musíme uvědomit, protože v prostoru se orientujeme právě díky svému tělu.

(Otevřelová, 2016, 93)

Aby dítě dobře vnímalo prostor, určovalo směr a odhadlo vzdálenost, je pro něj důležitý pohyb, např. vycházky, výlety, dále skládání, práce se stavebnicemi, kresebné diktáty, mozaiky. Dítě musíme podněcovat, aby pojmenovávalo směr, posloupnost a řadilo jednotlivé objekty.

Předškolní dítě by mělo dobře zvládat pojmy nahoře, dole, vpředu, vzadu, první, poslední, na, do, v, za, nad, pod, vedle, mezi, atd.

(Šmardová, Bednářová, 2007, s. 21)

Významnou a důležitou roli při utváření představ o prostoru hraje hmat, sluch, zrak, motorika a později i řeč.

Pokud dítě špatně vnímá prostor, může mít ve škole problémy s orientací v textu při čtení, při přepisu textu, v matematice při uspořádávání číselných vzestupných i sestupných řad, potíže v geometrii, v orientaci v mapách, také při sportu, rukodělných činnostech či sebeobsluze.

(Šmardová, Bednářová, 2011, s. 43)

3.2.6 Vnímání času

Vnímat čas není pro dítě příliš lehké. Předškolní děti příliš neplánují, ale žijí přítomným okamžikem, proto chápání a respektování chronologického času je pro ně velmi náročné.

(Otevřelová, 2016, s. 94)

Aby dítě rozvíjelo vnímání času, mělo by se snažit pojmenovávat části dne, týdne, ročního období a pojmenovávat jejich charakteristické činnosti. Předškolní dítě by se mělo orientovat ve dnech v týdnu, rozlišit víkendové a všední dny. Vědět, co dělalo ve všední dny a co dělá o víkendech. Mělo by umět řadit obrázky nebo vyprávět příběh podle časové posloupnosti.

(Šmardová, Bednářová, 2007, s. 25–26)

Uvědomění posloupnosti je důležité pro rozvoj samostatnosti a sebeobsluhy a vede k chápání příčin a následků.

Když dítě dobře vnímá čas, dokáže dobře hospodařit s časem např. při učení i jiných činnostech. Ve škole je důležitá posloupnost a vnímání času pro vnímání pořadí číslic v čísle nebo pořadí písmen v abecedě či ve slově, při násobilce atd.

Pokud ale dítě dobře čas nevnímá, může mít problémy při čtení a psaní, obtížně se bude orientovat v hodinách a minutách, bude chybovat v pořadí úkonů, nebude si dobře pamatovat za sebou dny v týdnu, roční období, abecedu nebo násobilku.

(Šmardová, Bednářová, 2011, s. 45)

3.2.7 Základní matematické představy

„Přesné vyřešení všech, i těch nejjednodušších matematických operací je závislé na přesném pochopení úkolu. Je přitom celkem jedno, jestli jde o složité rovnice, nebo o jablíčka a hruštičky na počátku školní docházky.“

(Kutálková, 2014, s. 107)

Předpoklady pro rozvoj matematických představ:

- hrubá a jemná motorika – manipulace s předměty umožňuje lépe vnímat jejich velikost, tvar, hmotnost a množství
- prostorová orientace – při pohybu dítě získává prostorové představy a osvojuje si pojmy s uspořádáním prostoru (nahore, dole, vlevo, vpravo, před, za, mezi, první, poslední, prostřední ...)
- řeč – dítě potřebuje chápat a v praktickém životě používat pojmy, které vedou k porovnávání, třídění, řazení a pak si vytvoří představu o množství
- zrakové vnímání – dítě si musí uvědomit celek a jeho části, rozlišit detaily, polohy předmětu
- časová posloupnost – vnímat, co se stal dříve, co později, předvídat následný krok
- rozumové předpoklady
- sluchové vnímání a vnímání rytmu - ovlivňuje chápání číselných řad a násobků

Pokud má dítě oslabenou některou z výše uvedených schopností, může to mít následující potíže:

- špatně chápe pojem přirozené číslo
- neorientuje se v číselné řadě
- špatně zapisuje a čte čísla
- zaměňuje matematické symboly
- chybovost v rýsování
- atd.

(Šmardová, Bednářová, 2011, s. 47–48)

3.3 Emoční zralost

„Emoční zralostí rozumíme věku přiměřenou kontrolu citů a impulsů.“

(Šikulová, 2011, s. 88)

Než dítě nastoupí do školy, mělo by mít určitou emocionální nezávislost, která mu umožní lépe se přizpůsobovat v novém cizím prostředí.

Emoční zralost zahrnuje následující:

- dítě by mělo být schopno se sebe řídit, tzn., umět kontrolovat své okamžité nápady a odložit splnění svých přání
- dítě by mělo mít emociální stabilitu - být schopno přijmout i neúspěch ve škole, musí se umět vyrovnat s prohrou nebo překážkami stojící v cestě za nějakým cílem
- dítě by mělo být schopno přijmout daný program vyučovacího dne, a tím pádem se vzdát svých osobních potřeb

(Šikulová, 2011, s. 88)

3.4 Sociální zralost (dovednost)

Dítě si osvojuje sociální dovednosti nejprve v rodině a později většina dětí v mateřské škole.

Protože se na sociálním vývoji podílí mnoho faktorů, jsou mezi dětmi v této oblasti značné rozdíly. Každé dítě vyrůstá v jiných sociokulturních a ekonomických podmínkách, v různých rodinách.

Záleží také na tom, jak je dítě přijímáno dětmi i dospělými, jak se k němu chovají. Děti, které mají dobré sociální dovednosti, jsou potom v kolektivu oblíbenější a vyhledávanější, lépe navazují kontakty. To pak samozřejmě podporuje sebevědomí, svoje schopnosti, důvěru v sebe, nezávislost.

Co by mělo dítě zvládnout při zahájení školní docházky? Především se odloučit od rodičů a obejít se bez nich delší dobu. Dále se naučit orientovat v novém prostředí jako je budova a třída školy a začlenit se do nového kolektivu – do skupiny vrstevníků. Od dítěte se očekává větší míra samostatnosti, jak v šatně, tak v jídelně či při vyučování. Musí si zvyknout na novou autoritu (učitele), podřídit se jí a na nový styl práce. Také musí být schopno pracovat ve skupině spolužáků a brát na ně ohledy, respektovat je.

Pokud má dítě snížené sociální dovednosti, má potíže v komunikaci, v navazování kontaktu. Špatně se přizpůsobuje novému prostředí. Může se cítit méněcenné, nepochopené, a v neposlední řadě se stát i terčem šikany.

(Šmardová, Bednářová, 2011, s. 51–52)

(Šikulová, 2011, s. 89)

3.5 Práceschopnost (pozornost)

„Pozornost – psychický proces, který značí soustředěnost duševní činnosti člověka po určitou dobu na jeden objekt, jev, na jednu činnost. Pozornost je záležitost výběrová (co není v centru pozornosti, vnímáme okrajově nebo nevnímáme), individuální (existují rozdíly mezi jedinci), situační (týž jedinec v různých situacích je různě pozorný), záležitost výchovy a výcviku. Ke zlepšování pozornosti žáků napomáhá: stanovení cíle, vhodné motivování, celková úroveň aktivace, adekvátní doba, střídání typů činností, zařazování přestávek, nácvik v soustředění. Můžeme ji též dělit podle míry záměrnosti na záměrnou a bezděčnou.“

(Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 163–164)

Podle D. Kutákové (2014) by se již předškolní dítě mělo umět soustředit 15–20 minut na činnost, která ho baví, ale také stejnou dobu vydržet u činnosti, která ho moc netěší.

Práceschopnost souvisí:

- se zralostí centrálního nervového systému
- s výchovným vedením
- se sociálními dovednostmi
- se samostatností dítěte
- s mírou soustředění
- s motivací (zvědavost, zájem, chuť)

(Šmardová, Bednářová, 2011, s. 53)

Je potřeba, aby školní dítě dokázalo určitou dobu sedět v klidu v lavici, aby pozorně sledovalo učitele, respektovalo ho a vnímalo jeho výklad, soustředilo se na zadanou práci.

Pokud má dítě oslabenou práceschopnost-pozornost, má značné výukové i výchovné problémy. Tzn., že zlobí, vyrušuje, nedává pozor, a tím pádem je často napomínané. Jelikož nedává pozor, neví, co má dělat, jak to má dělat, nepracuje nebo chybuje. Než zjistí, co má dělat, nestíhá plnění úkolu a nepostupuje stejně rychle jako ostatní a nestačí dokončit diktát, příklady v matematice atd. Potom je ale pro něj vyučování stresující, vyčerpávající a ztrácí motivaci. Často je pak takové dítě učitelem i ostatními žáky podceňované, i když má dobré intelektové předpoklady.

(Šmardová, Bednářová, 2011, s. 53)

4 Školní nezralost

4.1 Projevy školní nezralosti

„Za nezralé označíme děti trpící dilčním oslabením ve vývoji některých psychických funkcí a schopností, přičemž jejich celková rozumová úroveň odpovídá širší normě, tj. není nižší než lehký podprůměr.“

(Šikulová, 2011, s. 91)

Stejně jako školní zralost, rozdělujeme i školní nezralost:

Podle Renaty Šikulové (2011) je dělení následující:

- tělesná nezralost – v této skupině jsou děti neklidné nebo zabrzděné či utlumené. Dále jsou zde děti naopak překotné nebo příliš impulzivní. Musíme pečlivě hodnotit děti, které se narodily s velmi nízkou porodní hmotností, protože ty málokdy plní kritéria tělesné a psychické zralosti před vstupem do 1. třídy.
- kognitivní nezralost – tyto děti mají prelogické a egocentrické myšlení, které je vázané na subjektivní dojem a aktuální situační kontext. Takové myšlení se neslučuje s tím, aby si dítě osvojilo školní látku. V této skupině je důležitá úroveň verbálních schopností.
- emoční nezralost – dítě je přecitlivělé, bázlivé nebo i plačtivé, ale také může být výbušné nebo příliš prudké.
- sociální nezralost – takové dítě nechápe rozdílnost jednotlivých rolí – nedokáže se vcítit do role žáka jako podřízeného a neuznává učitele jako autoritu. Děti se nedokáží přizpůsobit prostředí školy, špatně komunikují, odbíhají od úkolu ke hře atd.

R. Ležalová (2012) dělí školní nezralost na fyzickou, psychickou a sociální. Fyzická nezralost nám představuje nedostatečný vzrůst dítěte, špatný zdravotní stav a vysokou nemocnost.

Psychickou nezralost nám popisuje jako pomalejší zrání nervového systému. U dítěte se mohou vyskytnout nedostatečná úroveň percepce, špatná vyjadřovací schopnost,

oslabený vývoj grafomotoriky a také se není schopno plně soustředit. U sociální nezralosti klade velký důraz na nadměrnou fixaci na rodinu.

Nejčastěji rozpozná nezralost dítěte rodič, protože zná své dítě nejlépe. I když jim někdy chybí porovnání s ostatními dětmi, velmi často iniciují vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně právě oni.

Dalším znalcem dítěte je učitelka v MŠ, která s dítětem tráví také spoustu času, ale může i porovnávat s ostatními vrstevníky.

Dětský lékař zná dítě od jeho narození, takže dokáže posoudit hlavně jeho tělesnou stránku. Také učitelka při zápisu do 1. třídy dokáže posoudit školní zralost.

Nejkomplexněji a nejpřesněji dokáže určit zralost či nezralost dítěte pedagogicko-psychologická poradna. Odborníci v PPP mají takové nástroje, že dokáží posoudit nebo odhadnout vývojové a vzdělávací možnosti do budoucna.

(Ležalová R., s. 13–14)

4.2 Odklad školní docházky

V dnešní době se odklady školní docházky velmi řeší, protože jich neustále přibývá. V minulosti byl odklad povinné školní docházky doporučován pouze takovým dětem, které vykazovaly vážné projevy školní nezralosti, dnes už je tomu jinak. Rodiče chtějí dětem prodlužovat dětství, bojí se, že šestileté dítě nezvládne nároky v dnešních školách. Děti bývají ještě příliš hravé, nedokáží se odpoutat od rodičů, nejeví zájem o školu.

(Ležalová R., s. 11–12)

Ve většině případů se ale stává, že dítě, které dostalo odklad, bývá ponecháno samo sobě, nic se s ním nedělá a za rok se nic nezmění. S těmito dětmi bychom ale měli více pracovat a nenechávat to osudu, že se něco spraví samo.

(Žáčková, Jucovičová, 2000, s. 1)

Pokud se rodiče rozhodnou z nějakého důvodu pro odklad povinné školní docházky, musí své dítě i tak přihlásit k zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 15. ledna do 15. února kalendářního roku, kdy má dítě zahájit povinnou školní docházku.

Odklad povinné školní docházky vymezuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a dalším vzdělávání, a sice § 36, který nám říká:

„Není-li dítě po dovršení šestého roku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte, dítěte do 31. května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit, povinnou školní docházku, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.“

(Zákon č. 561/2004 Sb., §36)

Tzn., že zákonní zástupci dítěte nemohou o odkladu rozhodnout sami, ale musí žádost doložit dvěma doporučeními a to zaslat na příslušnou základní školu. Rozhodnutí o odkladu tedy vydává ředitel příslušné školy a vyhoví pouze tehdy, pokud obě doporučení budou kladná.

Toto rozhodnutí předá zákonný zástupce mateřské škole, a ta prodlouží dítěti pobyt v MŠ o jeden školní rok. Pokud je dítěti odložena školní docházka o jeden rok, musí ho rodič přihlásit v dalším roce opět k zápisu.

(Kolektiv autorů RAABE, s. 4–5)

Odložení školní docházky u dítěte je závažné rozhodnutí v jeho životě. Pokud se rodiče rozhodnou špatně, mohou dítěti způsobit veliké problémy. U dítěte, které je zralé, bychom mohli propásnout okamžik, kdy je připraveno nastoupit do školy a když nenastoupí, může ztratit zájem o učení a o školu. To se stává právě u rodičů, kteří chtějí svému dítěti „prodloužit dětství“.

(Žáčková, Jucovičová, 2000, s. 4)

V. Mertin (2010) považuje škody pramenící z toho, že má dítě neoprávněný odklad, za mnohem menší než škody, které mohou dítěti vzniknout, když do školy jde, tam neuspěje a je vráceno zpátky do MŠ. To označujeme jako dodatečný odklad povinné školní docházky.

I podle R. Ležalové (2012) se toto jeví jako nejméně vhodná varianta pro řešení školní nezralosti. Dítě, které je vráceno zpátky do MŠ, je vystaveno velkému psychickému tlaku. Někdy za to mohou i rodiče. Dítěti je odklad doporučen, ale rodiče na něj nepřistoupí.

Při odkladu školní docházky by se měly brát okolnosti na straně dítěte, rodiny, mateřské školy, základní školy, školského systému a popř. i jiné.
(Mertin, Gillernová, 2010, s. 239)

5 Přípravná třída v krajském městě

Tuto třídu jsem si vybrala pro praktickou část mojí diplomové práce. Z důvodu zachování anonymity neuvádím konkrétní název školy ani místo školy.

5.1 Charakteristika přípravné třídy

Přípravná třída na této škole byla zřízena ve školním roce 2007/2008 podle pokynu zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů. Třídu vede kvalifikovaná učitelka, která má vystudovanou vysokou školu – Obor speciální pedagogika. Děti se zde připravují na vstup do první třídy a během roku napravují pomocí paní učitelky své nedostatky.

Výhodou je malý počet žáků ve třídě (ve školním roce 2015/2016 je to 13 žáků), protože se jim učitel může více věnovat.

Současná přípravná třída s názvem 0. A je umístěna v pavilonu tělesné výchovy a družin. Třída je vybavena kvalitními didaktickými a učebními pomůckami, stavebnicemi, hračkami. V polovině třídy je umístěn koberec, na kterém si děti hrají, komunikují, nebo se učí. Také zde mají 2 lůžka, pokud by si potřebovaly odpočinout. Poblíž třídy mají sociální a hygienické zařízení.

Obr. 1: Přípravná třída

Obr. 2: Přípravná třída

Děti využívají i další prostory školy, mezi které patří knihovna, tělocvična, venkovní hřiště, kinosál, PC učebna a družina. Děti během roku mohou navštívit také 1. třídu, aby si dokázaly představit, co je čeká v příštím roce.

Učivo v této třídě mají rozpracováno do okruhů. Režim dne je v počátku obdobný jako v MŠ a pak pozvolna přechází na volnější režim ZŠ.

Vyučovací bloky jsou kratší a činnosti se často střídají. Chvilí pracují u stolečků, chvíli na koberci. Hodně si s paní učitelkou povídají, vedou diskusi. Pokud počasí dovolí, často tráví čas na školním hřišti nebo chodí na výlety. Jestliže chtějí rodiče navštívit výuku nebo se do ní případně i zapojit, mají po dohodě s paní učitelkou možnost. Jednou za měsíc děti navštěvují keramický kroužek, kde vytvářejí opravdu krásné výrobky. Jednou týdně mají kroužek s názvem Hravý jazýček, kde zdokonalují řeč.

Obr. 3: Výrobky dětí z keramického kroužku – říjen 2015

5.2 Režim dne v přípravné třídě

07:40–08:00 – předávání dětí do třídy, buď rodičem, nebo vychovatelkou ze školní družiny

08:00–08:15 – individuální hra dětí

08:15–08:45 – komunikace v kruhu

08:45–09:00 – hygiena, svačina

09:00–09:40 – rozumová výchova a grafomotorika

09:40–10:00 – relaxace

10:00–10:40 – výchovy dle rozvrhu (pohybové, hudební, výtvarné činnosti)

10:40–11:45 – relaxace, didaktické hry, pobyt venku

Režim dne a jednotlivé činnosti mohou být pozměněny podle pracovního tempa nebo podle uspokojení a zájmu dětí.

5.3 Školní vzdělávací program

ŠVP byl sestaven podle RVP PV.

Učivo je uspořádáno do ucelených částí v podobě integrovaných bloků.

Tyto bloky obsahují témata, která vycházejí ze života dětí nebo situací, jimiž děti procházejí. Tyto bloky jsou vždy na jeden měsíc. Každý týden v daném měsíci má další podtémata.

Časový prostor pro daná témata v přípravné třídě zůstává otevřený, flexibilní. Záleží, jak jsou děti aktivní nebo pedagog tvořivý.

Nyní se budu měsíčními tématy zabývat podrobněji. Jelikož jsem sbírala informace a pozorovala děti od září 2015 do března 2016, uvedu zde témata 7 měsíců. Popíši, co děti během každého měsíce dělaly, co jim téma přineslo, jak se vyvíjely a zdokonalovaly v určitých oblastech.

Každý den se děti věnují hudební výchově, výtvarné či pracovní výchově, kde používají různé materiály a výtvarné náčiní. Mají hodně pohybu, rozvíjejí řeč, sluchové a zrakové vnímání a paměť, matematické představy, grafomotoriku atd. K tomu také využívají pracovní sešity.

V této třídě jsou pracovní sešity zpracované podle RVP pro MŠ a jedná se o následující publikace:

Dítě a jeho psychika – rozvoj řeči,

Dítě a jeho psychika – rozvoj matematických představ

Dítě a jeho tělo

Dítě a svět

Dítě a ten druhý – dítě se seznamuje s pravidly chování k druhým, uvědomuje si, že osobnostní odlišnosti lidí jsou přirozené

Dítě a společnost – děti se seznamují s duchovními a materiálními hodnotami světa kolem nich a snahou autorů pracovního sešitu je podpořit je při poznávání a spoluutváření pravidel při hře i v běžném životě

5.4 Měsíční tematické bloky

Září – Hurá, už jsme ve škole!

Týdenní podtémata:

1. To jsem já, chci být dobrý kamarád.
2. Poznávám naši školu.
3. Rodina, místo kam patřím.
4. Kde bydlím?

V tomto měsíci se odehrálo slavnostní zahájení školního roku. Paní učitelka uvítala děti v nové třídě a všichni se společně seznámili.

Děti se přizpůsobovaly novému prostředí třídy a školy, seznamovaly se s novými prostory prohlídkou školy a vycházkou po okolí. Žáci se snažili zapamatovat název jejich nové školy, jméno paní učitelky, paní ředitelky a paní vychovatelky v družině. Paní učitelka je seznamovala s pravidly třídy, školním řádem a bezpečností ve škole i venku na hřišti. Děti si začaly vytvářet nová přátelství mezi sebou, začleňovaly se do kolektivu vrstevníků. Zvykaly si na novou autoritu – paní učitelku.

V oblasti grafomotoriky se seznamovaly s uvolňovacími cviky a učily se správnému úchopu tužky. Řeč rozvíjely pomocí třídních pozdravů, představováním se, učily se básničky, např. Jede vláček, Rodina.

Ve výtvarné výchově děti vytvářely sebe samy pomocí čtvrtky, výtvarného náčiní, nůžek, lepidla a vlny, kreslily rodinu pomocí tuše a křídly, vyráběly záložky, ubrousky, atd.

Obr. 4: Vytvářím sám sebe – září 2015

Děti na konci září znaly jméno svojí paní učitelky, kterou si hned v prvním měsíci oblíbily, název školy, křestní jména spolužáků. Zapamatovaly si krátké básničky, které se v daném měsíci učily. Jelikož byly z prvního měsíce v nové škole velmi nadšený, bavilo je úplně všechno.

Říjen – Co ze mne dělá člověka?

Týdenní podtémata

1. Už vím, jak vypadám, všichni nejsme stejní.
2. Postarám se o sebe a tobě rád pomůžu.
3. Sbíráám, sklízím a ochutnávám.
4. Poznávám, co je zdravé.

V říjnu se žáci seznamovali s lidským tělem, osvojovali si poznatky o těle a snažili se vytvářet zdravé životní návyky. Dále se věnovali podzimu, poznávali ptáčky, jak z knih, encyklopedií, tak i ve volné přírodě. Do školy si nosili různé druhy ovoce a zeleniny a poznávali je po hmatu, čichu, zraku i chuti.

Ve výtvarné části se soustředili na modelování, stříhání, lepení. Snažili se poskládat vlašťovku a v pohybové výchově se naučit mimo jiné např. holubičku.

Mezi oblíbené činnosti v měsíci říjnu patřila výroba zavařovací sklenice a ovoce z krepového papíru.

Obr. 5, 6: Výroba zavařovací sklenice a ovoce z krepového papíru – říjen 2015

V měsíci říjnu si nejvíce osvojili oblast Dítě a jeho tělo. Pojmenovali všechny části těla, některé orgány, měli částečné povědomí o narození, růstu těla a jeho vývoji. Dokázali vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů. Většina z nich dokázala říct, co prospívá zdraví a co mu škodí. Zlepšili se v jemné motorice, hlavně v oblasti stříhání a lepení. Mezi další činnosti, které si v tomto měsíci osvojili, patřila orientace v prostorových a časových pojmech.

Listopad – Magický svět smyslů.

Týdenní podtémata

1. Pouštíme draky.

2. Pozorují, jak příroda zlátne a dozrává.
3. Kam se ptáci stěhují?
4. Ukládáme přírodu k zimnímu spánku.

V tomto období žáci pozorovali a vnímali změny v přírodě. Rozvíjeli schopnosti, jak se přizpůsobovat podmínkám vnějšího prostředí. Seznamovali se se světem lidí, kultury a umění.

V listopadu, pokud počasí dovolilo, děti hodně chodily ven a sledovaly, co se děje s přírodou, jak se mění. Také v jeden slunečný den pouštěly draky, což je velmi bavilo a některé děti tuto činnost dělaly poprvé. V hudební výchově se věnovali podzimním písničkám, u kterých se snažily i tančit, tudíž sladit pohyb se zpěvem, což se ne každému dařilo. Při pobytu venku sbíraly listí, které pak použily do výtvarné činnosti k obtiskům. Hlavním tématem při pracovní činnosti byl samozřejmě drak, kterého děti vyráběly s nadšením.

Obr. 7: Výroba draka – listopad 2015

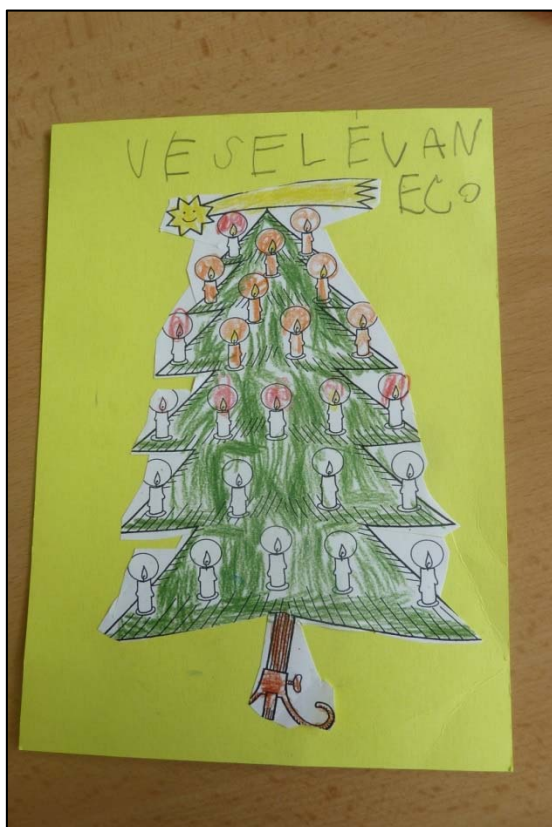
V listopadu se děti učily opět z paměti krátké texty. Tento měsíc se zlepšily ve sluchovém rozlišování, konkrétně určovaly na začátku a konci slova správnou hlásku. Zlepšily pozorování a postřeh, co je nového, změněného nebo chybějícího.

Prosinec – Čas splněných přání.

Týdenní podtémata

1. Co děláme ve dne v noci?
2. Těšíme se na Vánoce.
3. Vyrábíme dárky pro své nejmilejší.

Ve vánočním čase se žáci seznamovali s tradicemi Vánoc, učili se básničky a koledy, vyráběli přáníčka a dárečky pro své nejbližší a připravovali se na vánoční besídku, která se konala v druhém prosincovém týdnu. Děti byly v tomto měsíci plně očekávání, byla na nich vidět vánoční nálada. Měly radost z výrobků pro své blízké.

Obr. 8: Vánoční stromek – prosinec 2015

V měsíci prosinci si děti zasloužily velkou pochvalu za vše, co dělaly. S velkou vervou se učily písničky, básničky, tanečky, dramatizaci, vyráběly krásné výrobky, aby mohly udělat radost svojí rodině. Řekla bych, že i díky vytváření různých výrobků se zlepšily v jemné motorice.

Snažily se prožívat radost z toho, co zvládly, vyvinout úsilí, soustředit se na činnost a dokončit jí. Učily se zachycovat a vyjadřovat svoje prožitky.

Leden – Naše překrásná Země.

Týdenní podtémata

1. Začíná nám Nový rok.
2. Dovádíme na sněhu.
3. Poznáváme naše město.
4. Pečuji o zdraví své a svých kamarádů.

Cílem lednového tématu bylo poznat naši planetu Zemi. Děti se učily vyprávět samostatně svoje zážitky. V tomto měsíci se podporoval zájem o učení. Paní učitelka je seznamovala s ochranou osobního soukromí a s bezpečím ve vztazích s vrstevníky, ale i dospělými.

Děti se sešly po dlouhých vánočních prázdninách a těšily se na nové zážitky ze školy. V měsíci lednu poznávaly také svoje město, získávaly důležité geografické a demografické informace, také informace o historii a památkách města. Jely se podívat do centra a prohlédly si některé důležité budovy. Tyto nové poznatky posléze zapojily i do výtvarné činnosti, kde malovaly budovy nebo části města.

Obr. 9: Důležité budovy našeho města – leden 2016

Během ledna se snažily pečovat o své zdraví a zdraví svých kamarádů. Jak předcházet nemocem, co jíst zdravého, jak se oblékat, atd. Mezi sebou si vyzkoušely telefonické rozhovory, např. volání na policii, hasiče nebo záchrannou službu.

Na konci ledna děti měly částečné povědomí o tom, jak chránit svoje zdraví a kam se v případě potřeby obrátit, kde najít pomoc, koho přivolat, když se nám nebo někomu blízkému něco stane. Získaly základní informace o svém krajském městě a dokázaly o něm říci několik vět. V tomto měsíci již některé děti znaly několik písmen (popř. slov), číslic a poznaly napsané své jméno.

Většina z nich si zapamatovala čísla 150, 155 a 158.

Únor – Smích a zábava ve třídě.

Týdenní podtémata

1. Hrajeme si s pohádkami.
2. Třídíme odpad a tvoříme z něj pohádkové postavy.
3. Masopust.

V únoru se děti seznamovaly pomocí her a dramatizace s čistotou a péčí o své zdraví. Děti byly poučeny o tom, že pohyb a zdravá výživa jsou velmi důležité. Učily se rozlišovat, co prospívá a co škodí zdraví. Jedním z témat bylo také třídění odpadů.

Hlavním tématem měsíce února byla pohádka. Pohádka se objevovala ve všech činnostech. V hudební výchově se o pohádkách zpívalo, ve výtvarné výchově se pohádky kreslily, lepily, skládaly. Trénovala se časová posloupnost. Pohádka se rovnala tak, jak to v ní šlo skutečně za sebou. Děti si vyráběly masky na dramatizaci příběhů. Pohádky vyprávěly, hrály různé postavy, ale i vymýšlely, jak by to v pohádkách mohlo dopadnout jinak. Pro děti je pohádka velmi důležitá a oblíbená, proto byl pro ně měsíc únor zatím jeden z nejkrásnějších.

Obr. 10, 11: Pohádka – O perníkové chaloupce

Dalším tématem tohoto měsíce bylo třídění odpadů. Paní učitelka žákům vysvětlila, jak moc je třídění odpadů nezbytné a povídali si, jak to mají s tříděním odpadů doma.

Rozdělili si odpad na 5 základních složek (papír, plast, sklo, tetrapak a kov). Pořídili si do třídy 5 krabic, které polepili obrázkem daného odpadu, a celý měsíc se učili odpad třídít a dávat do krabic. Zjistilo se, že odpad se dá využívat i pro další pracovní činnosti. Jelikož byl měsíc pohádek, děti ze složek odpadu tvořily pohádkové postavy.

Děti v tomto měsíci nejvíce rozvíjely oblast jazyka a řeči. Díky pohádkám zachycovaly hlavní myšlenku příběhu, sledovaly děj a dokázaly ho převyprávět tak, jak šel za sebou. Většina z nich dokázala vytvořit nějaký rým. Při dramatizaci pohádek improvizovaly. Vymýšlely slova opačného významu, slova podobného významu. Také dokázaly, že vědí, co je časová posloupnost.

Mezi další rozvíjenou oblast patřila oblast Dítě a svět. Na konci února měly děti povědomí o tom, jaký význam má životní prostředí, jak nakládat s odpady, jak udržovat pořádek a čistotu, popř. jak mohou upozornit na nepořádek.

Březen – Probouzíme přírodu.

Týdenní podtémata

1. Chci žít ve zdravé přírodě – náš les.
2. Vnímám vůni jara.
3. Proč je voda důležitá?

4. Probouzíme zahrádku.

5. Co se děje v trávě?

Posledním mým měsícem v této třídě byl jarní měsíc březen. Děti rozvíjely všechny smysly při pozorování přírody. Seznamovaly se s druhy rostlin a péčí o ně. Učily se, jak být citlivé k přírodě a k živým bytostem.

V tomto měsíci se také připravovaly na Velikonoce, povídaly si o velikonočních tradicích, vyráběly si barevná vajíčka, jak z vyfouknutých vajec, tak z papíru. Na keramickém kroužku vyráběly slepici, do které si následně zasely osivo. Pozorovaly, jak se plete pomlázka.

Obr. 12: Velikonoční slepice s osením

Důležitou součástí výuky se opět stal pobyt a pohyb venku, kde žáci sledovali, jak se probouzí příroda. Poznávali první jarní květiny, které můžeme spatřit v zahradách, na lukách či v parcích. Povídali si, jak moc je důležitá voda pro život nejen pro nás, ale i pro rostliny a živočichy.

Na konci března byli žáci opět o něco lepší ve využívání všech svých smyslů. Dokázali pozorovat změny v přírodě, všimnout si změněných či nových věcí. Všichni se zlepšili v jemné motorice díky výrobkům, které jim přinášejí potěšení a se kterými se mohou pochlubit před svými rodiči a sourozenci. V tomto měsíci se také naučili básničky a písničky o jaru.

Praktická část

6 Metodologie

Praktická část diplomové práce je zaměřena na zpracování kazuistické studie pěti žáků, kteří se vzdělávají v přípravné třídě ve školním roce 2015/2016. Cílem práce je sledovat vývoj vybraných žáků v dílčích oblastech psychomotorického vývoje a ověřit vliv přípravné třídy na připravenost vybraných žáků pro vstup do 1. třídy ZŠ.

Cíl bude v praktické části realizován takto:

U pěti náhodně vybraných žáků přípravné třídy budou v kazuistikách zachyceny vývojové pokroky, a to v oblasti řeči a komunikačních dovedností, matematických dovedností, zrakového a sluchového vnímání, jemné a hrubé motoriky, grafomotoriky a v pracovní a sociální oblasti.

K dosažení těchto cílů je ve výzkumné části využito techniky:

- nestrukturované pozorování žáků ve vyučovacím procesu
- analýza dostupné dokumentace
- dotazník s rodiči v podobě otevřených otázek
- průběžné rozhovory s paní učitelkou přípravné třídy

6.1 Soubor

Tuto třídu navštěvovalo ve školním roce 2015/2016 13 dětí, z toho 6 dívek a 7 chlapců. Průměrný věk dětí při nástupu do přípravné třídy se pohyboval mezi 6 až 6,5 lety. Žádné dítě nebylo z národnostní menšiny. Děti měly různé vývojové vady nebo nebyly školně zralé. Ve školském poradenském zařízení jim byl doporučen odklad povinné školní docházky. Mezi vývojové vady patřily např. dysfázie (porucha postihující vývoj řeči), dyspraxie (porucha motorických funkcí), atd.

Metoda výběru dětí do souboru byla metoda příležitostného výběru. Do souboru byly vybrány všechny děti ze třídy, jejichž rodiče s účastí souhlasili a podepsali informovaný souhlas, který uvádím v příloze. Zákonní zástupci dětí byli informováni o zachování

anonymity a byli ujištěni, že zjištěné údaje budou použity výhradně pro účely diplomové práce.

V mém souboru se vyskytuje 5 dětí, z toho 4 chlapci a 1 dívka. Chlapci žijí v úplné rodině. Dívka má rozvedené rodiče. Jeden chlapec žije v socio-kulturně znevýhodněném prostředí. Všichni žáci jsou praváci. Dívka má srdeční vadu. Jeden z chlapců má sluchovou vadu. Ostatní jsou zdraví. Věk dětí se pohybuje mezi 6 až 6,5 lety.

6.2 Vlastní šetření – kazuistiky

V této části se zabývám kazuistikami pěti dětí z přípravného ročníku.

„Kazuistika nebo též případová studie patří mezi výzkumné metody a zabývá se popisem jednotlivých případů, např. vznikem, průběhem a vyléčením duševní choroby apod. Stejně jako jedince se může kazuistika týkat i skupiny lidí či instituce. Slouží jako pomoc a srovnání pro podobné případy.“ (Hartl, Hartlová, 2004, s. 253)

V kazuistikách jsem zaznamenávala tyto vývojové oblasti: řeč a komunikativní dovednosti, matematické dovednosti, zrakové a sluchové vnímání, jemná motorika, hrubá motorika, grafomotorika vč. kresby postavy, pracovní zralost a sociální zralost.

Pracovala jsem s následujícími dostupnými materiály: motivační část zápisu do 1. třídy z roku 2015, motivační část zápisu do 1. třídy z roku 2016, odborná zpráva z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra. Vycházela jsem z výše uvedených dokumentů a z nestrukturovaného pozorování dětí v přípravné třídě, kam jsem docházela pravidelně jednou za měsíc od září 2015 do března 2016.

Pro názory a hodnocení rodičů jsem zvolila dotazník v podobě otevřených otázek. Odpovědi rodičů uvádím na závěr každé kazuistiky.

Také jsem čerpala z průběžných rozhovorů s paní učitelkou z přípravné třídy a dělala si záznamy o dítěti. Formulář Záznam o dítěti uvádím v příloze.

Na závěr kazuistik uvádím pro větší přehlednost srovnávací tabulku vývoje dětí u sledovaných oblastí.

6.2.1 Kazuistika č. 1 – Tereza

Tereza se narodila v červenci roku 2009.

Matka se narodila v roce 1979 a pracuje v zahraničí. Otec se narodil v témže roce a je v dlouhodobé pracovní neschopnosti.

Terezka je po operaci srdeční vady a má sníženou imunitu.

Rodiče Terezky jsou rozvedení a mají ji po týdnů ve střídavé péči. Má dva vlastní starší sourozence a dva nevlastní sourozence z otcovy strany.

Se školou spolupracuje spíše otec.

Terezka je pravák.

Před přípravnou třídou dívka navštěvovala mateřskou školu. V lednu 2015 šla k povinnému zápisu do 1. třídy. Z důvodu problému ve výslovnosti, grafomotorice a pomalém pracovním tempu jí byla doporučena návštěva školského poradenského zařízení. V dětském centru komplexní péče byla dívce zjištěna vývojová dysfázie v kombinaci s poruchou pozornosti. Rodičům bylo doporučeno zařazení do přípravného ročníku ZŠ, který by jí pomohl překonat vývojové nesrovnalosti a připravit ji na nové prostředí, režim a zlepšit pracovní návyky a sociální dovednosti. Tam nastoupila v září 2015.

Zápis do 1. třídy ZŠ (zákon č. 49/2009 Sb.) proběhl v lednu 2015.

Řeč a komunikativní dovednosti: Dívka vyprávěla samostatně pouze stroze, uměla říci básničku. Výslovnost měla s vadami, a sice nevyslovovala dobře r, ř a sykavky. Logopedii navštěvovala.

Matematické dovednosti: Číselnou řadu vyjmenovala do 5, dokázala přiřadit číslo k počtu a určit, kde je méně či více. Geometrické tvary pojmenovala správně.

Zrakové a sluchové vnímání: Dokázala správně složit skládačku, najít stejně položený tvar. Zнала pojmy nahoře, dole. Uměla vytleskat svoje jméno a určit první hlásku ve slově, poslední hlásku ne. Základní barvy znala.

Jemná motorika: Měla nesprávný úchop tužky. Tlak na podložku byl přiměřený.

Hrubá motorika: U zápisu do 1. třídy se hrubá motorika nezkoumala.

Grafomotorika, kresba postavy: Kresba postavy byla primitivní, bez detailů (chyběl nos, uši, krk), ruce měly jen 3 prsty, postava neměla boty.

Pracovní zralost: Respektovala autoritu a snažila se splnit zadaný úkol. Její pracovní tempo bylo pomalé. Nicméně se soustředila na práci a vnímala instrukce.

Sociální zralost: Odloučení od matky zvládala bez problémů. Respektovala běžné normy chování. Tereza byla tichá dívka, moc nekomunikovala. Největší problémy byly u Terezy shledány ve výslovnosti, grafomotorice a pomalém tempu.

Závěr: Rodičům Terezky byla doporučena návštěva PPP, odklad povinné školní docházky a doporučení do přípravného ročníku.

Vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně (duben 2015):

Vyšetření dívky proběhlo ve věku 5 let a 7 měsíců na žádost matky k posouzení školní zralosti.

Řeč a komunikativní dovednosti: Dívka hovořila ve větách. Byl ale zaznamenán fyziologický dysgramatismus ve stupňování. Byla schopna monologu i dialogu. Patrná lehká artikulační neobratnost. Měla problémy se sykavkami, s r a ř.

Matematické dovednosti: Počítala do 5. Číslo 1 nepřičítala.

Zrakové a sluchové vnímání: Odlišila figuru a pozadí, měla ale potíže s rozlišením inverzních obrazců převrácených přes vertikální osu. Pojmenovala geometrické tvary a základní i doplňkové barvy.

Jemná motorika: Měla nesprávný úchop (čtyřmi prsty) a větší přítlak. Měla potíže v provádění jemných a izolovaných pohybech ruky a vzájemné koordinace.

Hrubá motorika: Hrubá motorika nebyla v PPP vyšetřována.

Grafomotorika, kresba postavy: Kresba postavy byla obsahově i formálně chudší. Napodobila vzor z teček a psací písmo. Neuměla se podepsat.

Pracovní zralost: Během vyšetření byl patrný motorický neklid, který s časem vyšetření vzrůstal. Tereza podávala nestabilní výkony, ale snažila se spolupracovat.

Sociální zralost: Tereza neměla problém s odloučením od matky a snažila se samostatně spolupracovat.

Závěr: U Terezy byla zjištěna vývojová dysfázie v kombinaci s poruchou pozornosti. Předpokládá se, že Tereza bude mít ve škole SPU (dysortografie, může být i dyslexie). Významná je hereditární zátěž.

Vývojová dysfázie – centrální porucha sluchového zpracování řeči, rozumění a zapamatování si mluvené řeči, obtíže v zapamatování si symbolů a abstraktních pojmů.

Doporučení: Rodičům Terezy byl doporučen odklad povinné školní docházky o jeden rok v přípravném ročníku ZŠ.

Bylo vhodné, aby dívka pracovala s využitím zrakové kontroly. Nejvhodnější je zapojování všech smyslů (multisenzorický přístup).

Mělo být podporováno sebevědomí dívky, hlavně ve škole. Najít něco v čem dívka vynikne. Dívka se neměla přetěžovat. Důležité bylo, nechat ji čas na pasivní a aktivní odpočinek.

Stav na začátku pobytu v přípravné třídě (září 2015):

Řeč a komunikativní dovednosti: Vyjadřovala se víceméně samostatně a plynule, avšak ne gramaticky správně. Slovní zásoba odpovídala jejímu věku. Vyslovovala špatně písmenka r, ř a sykavky. Navštěvovala logopedii.

Matematické dovednosti: Počítala do 10. Rozlišovala větší, menší, =; sčítání a odčítání neuměla. Správně pojmenovala geometrické tvary, ale nakreslila je s problémy.

Zrakové a sluchové vnímání: Tereza rozpoznala základní i doplňkové barvy. Dokázala spojit slova podle rýmů (pec-klec, srnec-hrnec, ...), doplnila chybějící části v obrázku.

Jemná motorika: Koordinaci oko-ruka měla v normě. Úchop tužky byl špatný. Stříhání, lepení, skládání měla nepřesné. Ráda a dobře modelovala, konstruovala podle fantazie a návodu.

Hrubá motorika: Tereza zvládala chůzi a běh bez problémů. Dokázala skákat, házet, chytat, udržela rovnováhu na jedné noze a má správné držení těla. Byla to obratná dívka.

Grafomotorika, kresba postavy: Požadované tvary měla nepřesné, spíše čárala a deformovala. U kresby lidské postavy jsme postrádali detaily, kresba byla chudá. Zvířecí figuru měla primitivní. Neuměla se podepsat.

Pracovní zralost: Její tempo bylo velmi pomalé. Jak v sebeobsluze (oblékání, svlékání), tak i v zadaných úkolech.

Sociální zralost: Při nástupu do přípravné třídy byla velice tichá a zakřiknutá dívka. Stranila se kolektivu, s ostatními děvčaty si nerozuměla. Přátelské vztahy nenavazovala. Do řízených činností se ale zapojovala a autoritu uznávala. Odloučení od rodičů zvládala bez problémů. Neuměla používat příbor a u stolování měla nepořádek. Na WC uměla udržet čistotu.

Zápis do 1. třídy ZŠ (zákon č. 49/2009 Sb.) proběhl v lednu 2016.

Řeč a komunikativní dovednosti: Dívka se zlepšila ve výslovnosti. Logopedii navštěvovala stále.

Matematické dovednosti: Číselnou řadu dokázala vyjmenovat do 10. Určila počet prvků a přiřadila číslo k počtu. Geometrické tvary pojmenovala správně.

Zrakové a sluchové vnímání: Dokázala správně složit skládačku, najít stejně položený tvar. Znala pojmy nahoře, dole. Uměla vytleskat svoje jméno a určit první i poslední hlásku ve slově. Základní barvy znala.

Jemná motorika: Měla stále nesprávný úchop tužky. Tlak na podložku byl přiměřený.

Hrubá motorika: U zápisu do 1. třídy se hrubá motorika nezkoumala.

Grafomotorika, kresba postavy: Kresba maminky byla primitivní, bez detailů (chybí nos, uši, krk), ruce mají jen 3 prsty, maminka neměla boty. Pouze přibyly řasy.

Pracovní zralost: Respektovala autoritu a snažila se splnit zadaný úkol. Její pracovní tempo se mírně zrychlilo. Soustředila se na práci a vnímala instrukce.

Sociální zralost: Odloučení od matky zvládala bez problémů. Respektovala běžné normy chování. Tereza byla více komunikativní.

Tereza byla přijata do 1. ročníku ZŠ.

Březen 2016 v přípravné třídě:

Řeč a komunikativní dovednosti: Dívka stále navštěvovala logopedii. Zlepšila se ve výslovnosti chybných hlásek (r a ř), u sykavek byly nadále problémy. Také se částečně upravila chybovost v gramatice. Uměla více říkadel a písniček, které se naučila v přípravné třídě. Odpovídala na otázky rozvitějšími větami oproti začátku pobytu v přípravné třídě.

Matematické dovednosti: Tereza dokázala počítat do 20. Určila prvky, kterých je více, kterých je méně nebo kterých je stejně. Geometrické tvary poznala, pojmenovala a nakreslila správně.

Zrakové a sluchové vnímání: Dokázala doplnit chybějící části v obrázku, najít stejně položený tvar. Znala pojmy nahoře, dole, vpravo, vlevo, nad, po, vedle, hned za ... určila první i poslední hlásku ve slově.

Jemná motorika: Správný úchop tužky se zlepšil, ale ještě nebyl dokonalý. Stříhání a lepení bylo stále nepřesné.

Hrubá motorika: Hrubá motorika byla nadále v pořádku.

Grafomotorika, kresba postavy: Mírné zlepšení v kresbě postavy. Přibily uši, nos, boty, více prstů (4).

Pracovní zralost: Pracovní tempo se u dívky oproti začátku školního roku výrazně zrychlilo.

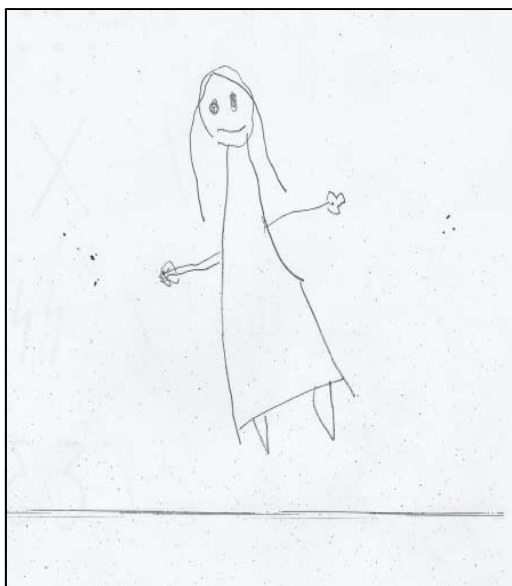
Sociální zralost: Tereza si ve třídě našla kamarádku. Více se zapojovala do kolektivu, do kolektivních činností.

Shrnutí: Tereza od zápisu do 1. třídy v roce 2015 udělala hned několik zásadních pokroků. Výrazně zrychlila své pracovní tempo a zlepšila komunikaci s okolím, což ji usnadnilo včasné plnění zadaných úkolů a lepší adaptaci na kolektiv. Naučila se vázat tkaničky na botách, zlepšila své stolování a více si osvojila hygienické návyky. Stala se z ní samostatnější dívka. Přestala se ostatních stranit a dokázala navázat přátelství s děvčaty i chlapci. To jí umožnilo více se zapojovat do společných činností, což jí přineslo radost a bavilo ji to.

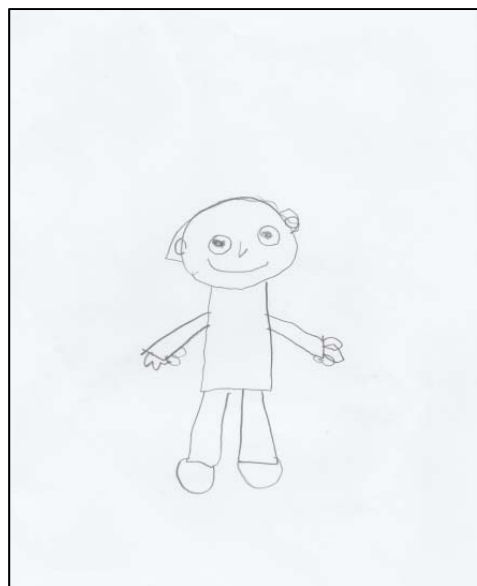
U jemné motoriky jsme výrazné zlepšení neshledali. Úchop tužky se zlepšil, i když stále nebyl úplně dokonalý. Práce s nůžkami a lepidlem zůstala na stejné úrovni. Dívka nebyla schopna vystříhnout přesně požadovaný tvar a lepidlo nanášela i mimo lepený obrázek. U kresby postavy jsme viděli mírný pokrok v podobě propracovanosti obrázku. Postava obsahovala více detailů, objevily se boty, nos, oči včetně panenek, zvýšil se počet prstů na ruce.

Díky soustavné logopedické práci došlo ke zlepšení ve výslovnosti chybných hlásek u r a ř, u sykavek byly nadále problémy a částečnému odstranění chybovosti v gramatice, což Terezku přimělo více komunikovat s ostatními. Její věty byly propracovanější a rozvitější, řeč plynulá.

Zlepšila se u ní také prostorová orientace. Osvojila si pojmy vpravo, vlevo, nad, za apod. Co se týče matematických dovedností, naučila se bez problémů počítat do 20 a snáze poznávat a nakreslit geometrické tvary.

Obr. 13: Kresba postavy – leden 2015

Obr. 14: Kresba postavy – březen 2016

Obr. 13: Kresba je ze zápisu z ledna 2015. Postava je primitivní. Postavě chybí krk, uši a nos. Ruce „trčí“ kolmo k trupu a jsou napojeny u pasu. Není znázorněn správný počet prstů, ale jsou nakresleny dvojdimenzionálně. Na obrázku vidíme oděv (šaty), ale chybí boty.

Obr. 14: Kresba je z března 2016. Mírný pokrok zde vidíme. Napojení čar je plynulé. Postavě přibyly uši, nos, oči včetně panenek. Vlasy nepokrývají celou část hlavy. Uši i oči jsou téměř symetrické. Stále nám chybí krk. Ruce už vychází z reálnějšího místa a už tolik „netrčí“. Počet prstů stále neodpovídá realitě. Postava má již boty.

Očekávání rodičů z pobytu v přípravné třídě (dotazník):

Odpovědi matky na otázky byly příliš strohé. Podle ní byla důvodem zařazení dítěte do přípravné třídy operace srdce a skutečnost, že byla Tereška na pokračování v mateřské škole už příliš velká. S přípravnou třídou je spokojená. Podle ní tam děti chodí moc rády. Paní učitelce není co vytknout. Tereza se kolektivu přizpůsobila, ale úplně do něj nezapadá. Matka se myslí, že díky přípravné třídě bude pro Terezu přechod do 1. třídy snadnější, než kdyby přecházela přímo z MŠ. Na své dceři pozoruje pokrok v samostatnosti. Dívka se chce učit a lépe komunikuje.

6.2.2 Kazuistika č. 2 - Martin

Martin se narodil v červnu roku 2009. Rodiče žijí ve svazku manželském. Chlapec má mladšího sourozence, který se narodil v roce 2011. Martin patří mezi žáky se sociálním znevýhodněním. Více informací jsem o rodině nezískala.

Martin navštěvoval mateřskou školu. V lednu 2015 absolvoval zápis do 1. ročníku ZŠ. Jelikož měl problémy s řečí a pracoval pomalu, matka požádala o odklad povinné školní docházky. Bylo jim doporučeno vyšetření ve školském poradenském zařízení. V březnu 2015 bylo provedeno v PPP speciálně-pedagogické vyšetření k posouzení školní zralosti. Tam byl zjištěn opožděný vývoj řeči, školní nezralost. Jednalo se o senzitivního chlapce, který pracoval pomalým tempem s motorickým neklidem. PPP doporučila odklad povinné školní docházky o 1 rok a zařazení do přípravné třídy. Rodičům bylo doporučeno, aby u chlapce střídali práci a odpočinek v kratších intervalech, aby měl dostatek relaxace a uvolnění, a aby mu dopřáli klidný podnětný přístup, povzbuzovali ho a chválili i za dílčí úspěchy.

V září 2015 nastoupil do přípravné třídy ZŠ.

Zápis do 1. třídy ZŠ (zákon č. 49/2009 Sb.) proběhl v lednu 2015.

Řeč a komunikativní dovednosti: Martin byl schopen samostatného vyprávění. Uměl říci básničku. Výslovnost měl s vadami, špatně vyslovoval r, ř, l, sykavky. Logopedii navštěvoval.

Matematické dovednosti: Číselnou řadu vyjmenoval do 10, určil správně počet prvků a dokázal přiřadit číslo k počtu a určit, kde je méně či více. Geometrické tvary neurčil správně podle obrázků.

Zrakové a sluchové vnímání: Dokázal správně složit skládačku, najít stejně položený tvar. Pravo-levá orientace byla v pořádku. Znal pojmy nahoře, dole, před, za. Uměl vytleskat svoje jméno. První ani poslední hlásku ve slově neurčil. Základní barvy znal.

Jemná motorika: Neměl správný špetkový úchop tužky a tlak na podložku byl přiměřený.

Hrubá motorika: U zápisu do 1. třídy se hrubá motorika nezkoumala.

Grafomotorika, kresba postavy: Kresba postavy byla velmi primitivní, bez detailů. Chyběly prsty, vlasy, uši, končetiny nebyly zakončeny.

Pracovní zralost: Respektoval autoritu a snažil se splnit zadaný úkol. Jeho pracovní tempo bylo pomalejší. Soustředil se na práci a vnímal instrukce.

Sociální zralost: Odloučení od matky zvládal bez problémů. Respektoval běžné normy chování a podřídil se autoritě. Největší problém u Martina byl shledán v řeči.

Závěr: Matka chtěla odklad povinné školní docházky, tak jí byl doporučena návštěva PPP.

Vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně (březen 2015):

Na základě objednání matky bylo provedeno speciálně-pedagogické vyšetření k posouzení školní zralosti.

Řeč a komunikativní dovednosti: Martin navazoval kontakt se zábranami. Na otázky odpovídal jednoslovně, ale srozumitelnou řečí. Výslovnost hlásek byla nesprávná u sykavek č, š, dále r a ř, l. Vyskytovala se artikulační neobratnost.

Matematické dovednosti: Číselnou řadu znal do 10. Geometrické tvary nepojmenoval. Zvládnul určit pořadí i porovnání velikostí.

Zrakové a sluchové vnímání: Zraková diferenciacce byla hodnocena s drobným oslabením zrcadlových tvarů. Základní i doplňkové barvy pojmenoval.

Jemná motorika: Tužku držel v pravé ruce nekorektně bez pevně zafixovaného uchopení.

Hrubá motorika: V PPP nebyla zkoumána.

Grafomotorika, kresba postavy: Kresbu postavy lze hodnotit jako primitivní postavu bez uší a jiných detailů a bez zakončení dolních končetin.

Pracovní zralost: Ve všech činnostech pracoval pomalým tempem. Během vyšetření Martin vstával a pozoroval dění. Bylo to zvědavé dítě. Některé instrukce k písemným činnostem bylo potřeba zopakovat.

Sociální zralost: Bylo zjištěno emoční oslabení ve vztahu k neznámým osobám a prostředí.

Závěr: Martin byl školně nezralý, měl opožděný vývoj řeči. Byl to senzitivní chlapec.

Doporučení: Martinovi byl doporučen odklad povinné školní docházky o 1 rok a zařazení do přípravného ročníku.

Chlapec by se měl zapojovat do kolektivu, rozvíjet techniky kreslení, střídat práci a odpočinek v kratších intervalech a mít klidný podnětný přístup. Chlapec by se měl

povzbuzovat a chválit i za drobné úspěchy. Také je důležité rozvíjení jemné motoriky a nadále docházet do logopedické péče.

Stav na začátku pobytu v přípravné třídě (září 2015):

Řeč a komunikativní dovednosti: Vyjadřoval se samostatně a gramaticky správně, ale ne plynule. Slovní zásoba přiměřeně odpovídala jeho věku. Byl artikulačně neobratný. Vyslovoval špatně písmenka r, ř, l a sykavky. Navštěvoval logopedii od 3 let.

Matematické dovednosti: Uměl počítat do 20. Rozlišoval velikosti, porovnával co je více, méně, stejně. Správně pojmenoval geometrické tvary, ale nakreslil je s menšími nepřesnostmi.

Zrakové a sluchové vnímání: Martin rozpoznal základní i doplňkové barvy. Dokázal spojit slova podle rýmů (pec-klec, srnec-hrniec, ...), doplnil téměř všechny chybějící části v obrázku.

Jemná motorika: Koordinaci oko-ruka splňoval. Měl správný úchop tužky. V práci s nůžkami, stříháním, lepením byl neobratný, nepřesný. Dobře modeloval, konstruoval podle fantazie a návodu.

Hrubá motorika: Jeho hrubá motorika byla v pořádku. Byl pohybově zdatný a měl správné držení těla.

Grafomotorika, kresba postavy: Požadované tvary měl nepřesné.

U kresby lidské postavy jsme postrádali detaily, kresba byla chudá. Zvířecí figuru měl primitivní. Kresba neodpovídala věku. Neuměl se podepsat.

Pracovní zralost: Pracoval pomalejším tempem. Kromě vázání tkaniček na botách se uměl sám svlékat i oblékat. Používal správně příbor a stoloval čistě a samostatně.

Sociální zralost: Na začátku přípravné třídy byl Martin zdrženlivý, stranil se kolektivu, vystačil si sám. Paní učitelce tykal. Do řízených her se ale zapojoval.

Zápis do 1. třídy ZŠ (zákon č. 49/2009 Sb.) proběhl v lednu 2016.

Řeč a komunikativní dovednosti: Martin stále vyslovoval špatně r, ř a sykavky. Písmeno l se zlepšilo.

Matematické dovednosti: Číselnou řadu vyjmenoval do 10, určil správně počet prvků a dokázal přiřadit číslo k počtu a určit, kde je méně či více. Geometrické tvary již určil správně podle obrázků.

Zrakové a sluchové vnímání: Dokázal správně složit skládačku, najít stejně položený tvar. Pravo-levá orientace byla v pořádku. Znal pojmy nahoře, dole, před, za. Uměl vytleskat svoje jméno. První i poslední hlásku ve slově určil. Základní barvy zná.

Jemná motorika: Měl správný špetkový úchop tužky a tlak na podložku byl přiměřený.

Hrubá motorika: U zápisu do 1. třídy se hrubá motorika nezkoumala.

Grafomotorika, kresba postavy: Kresba postavy se zlepšila. Přibyly vlasy, uši i 5 prstů u rukou. Dolní končetiny stále nejsou zakončeny.

Pracovní zralost: Respektoval autoritu a snažil se splnit zadaný úkol. Jeho pracovní tempo bylo přiměřené. Soustředil se na práci a vnímal instrukce.

Sociální zralost: Odloučení od matky zvládal bez problémů. Respektoval běžné normy chování a podřídil se autoritě.

Závěr: Martin stále vyslovoval špatně r, ř a sykavky. Písmeno l se zlepšilo. Naučil se správně pojmenovat geometrické tvary a poznat je. Dále se zdokonalil v určení prvních hlásek ve slově. Kresba jeho postavy získala více detailů (vlasy, prsty, uši). Tvar jeho postavy se změnil z oválné na hranatou.

Martin byl přijat do 1. ročníku ZŠ.

Březen 2016 v přípravné třídě:

Řeč a komunikativní dovednosti: Martin se zlepšil ve výslovnosti písmene l, ale s dalšími špatně vyslovovanými písmenky měl nadále problémy. Zlepšil se také ve výslovnosti. Na logopedii dále docházel.

Matematické dovednosti: Uměl počítat do 20. Rozlišoval velikosti, porovnával co je více, méně, stejně. Správně pojmenoval a nakreslil geometrické tvary.

Zrakové a sluchové vnímání: Martin rozpoznal základní i doplňkové barvy. Dokázal spojit slova podle rýmů (pec-klec, srnec-hrnec, ...), doplnil všechny chybějící části v obrázku.

Jemná motorika: Koordinaci oko-ruka splňoval. Měl správný úchop tužky. Výrazně se zlepšil v práci s nůžkami, stříháním a lepením. Vybarvoval přesně, nepřetahoval.

Hrubá motorika:

Jeho hrubá motorika byla v pořádku. Byl pohybově zdatný a měl správné držení těla.

Grafomotorika, kresba postavy: Kresba lidské postavy se zlepšila, chyběl nos a uši. Horní ani dolní končetiny nebyly ukončeny. Uměl se již podepsat.

Pracovní zralost: Pracovní tempo se zlepšilo, dohnal spolužáky. Naučil se vázat tkaničky na botách.

Sociální zralost: Martin se zapojil do kolektivu. Bez problémů vychází se spolužáky. Byl komunikativnější, potřeboval sociální kontakt a vyhledával kamarády.

Shrnutí: V závěru mého hodnocení se Martinovi zlepšila výslovnost písmene l, ale s dalšími špatně vyslovovanými písmenky měl stále problémy. Nadále docházel na logopedii. V řečové oblasti jsme zaznamenali pokrok v artikulační obratnosti.

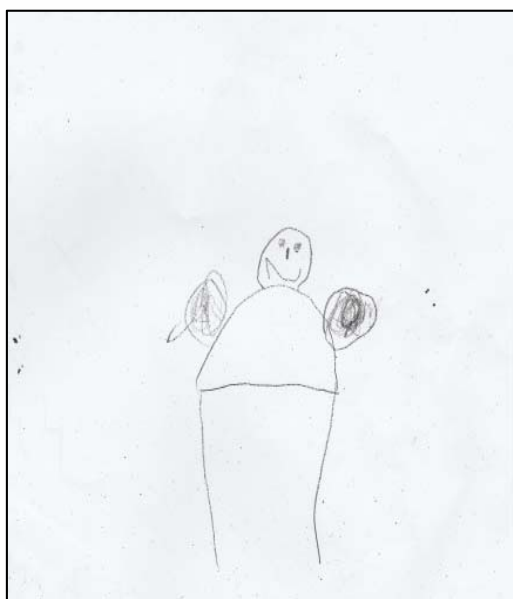
Největší pokrok v oblasti matematických dovedností zaznamenal při rozpoznávání a kreslení geometrických tvarů. Číselnou řadu už znal do 20.

Martin se také naučil rozpoznávat první a poslední slabiky ve slovech, což mu činilo problémy.

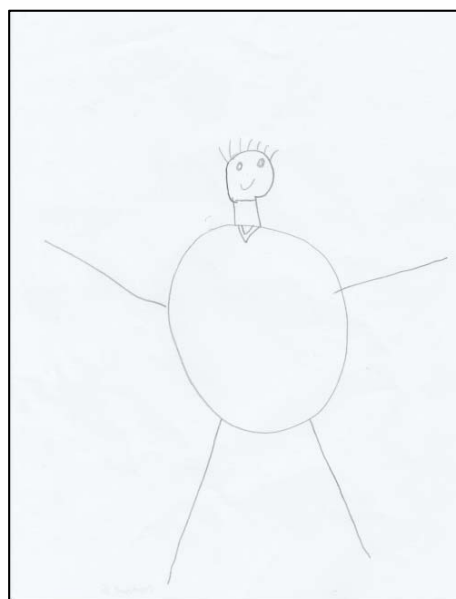
Co se týká jemné motoriky, Martin se naučil správnému úchopu tužky a výrazně zlepšil práci s nůžkami a lepidlem. Při stříhání dodržoval požadované tvary, lepidlo nanášel na požadovaná místa. Významným posunem v jeho práci byla mnohem lepší přesnost a pečlivost a také zrychlení pracovního tempa, což mu usnadnilo práci v hodinách.

Kresba postavy byla viditelně lepší, dvojrozměrná, přesto stále primitivnější a neodpovídající jeho věku. Přibyly některé detaily jako prsty, vlasy a uši.

Martin vyhledával společnost kamarádů, snadno se začlenil do kolektivu, rád komunikoval a pracoval se svými vrstevníky a začal být mezi dětmi oblíbený. Upřednostňoval skupinové práce, které ho mnohem více bavily a přinášely mu radost, před samostatnými úkoly.

Obr. 15: Kresba postavy – leden 2015

Obr. 16: Kresba postavy – březen 2016

Obr. 15: Kresba je ze zápisu z ledna 2015. Kresba je primitivní. Hlava není pokryta vlasy, chybí uši a krk. Ruce jsou napojeny na správném místě, ale jako ruce nevypadají. Jsou to vybarvená kolečka bez prstů. Nohy jsou jednodimenzionální a chybí boty. Kresba není zdařilá.

Obr. 16: Kresba je z března 2016. Mírný pokrok zde vidíme. Postava má „trčící“ ruce místo koleček, ale pouze jednodimenzionální. Stejně tak končetiny, kterým stále chybí boty. Napojení čar je však plynulé. Osoba má oddělen trup od hlavy. Postavě přibyly pouze vlasy. Chybí uši a nos. Můžeme si však všimnout detailu na svetru. Svetr je do „V“.

Očekávání rodičů z pobytu v přípravné třídě (dotazník):

Matka se o přípravné třídě dozvěděla od známých a z internetu a chtěla, aby byl Martin do této třídy přijat. Domnívala se, že není připraven nastoupit do první třídy ZŠ.

S přípravnou třídou je velmi spokojena. Syn se zlepšil po všech stránkách. Paní učitelku měl Martin velmi rád a ona by jí nic nevytkla. Komunikaci s ní pokládá za perfektní, o všem jsou včas a dobře informováni. Líbí se jí, že děti nesedí jen ve třídě, ale chodí poznávat okolí, město, přírodu, mají keramický kroužek a různé akce.

Velké pokroky vidí jak v chování, tak ve vzdělání. Martin byl dříve samotář, ale nyní se zapojuje do kolektivu. Velké zlepšení vidí také v řeči syna, protože paní učitelka vede kroužek Hravý jazýček, který mu dává podle matky více než návštěvy logopeda.

6.2.3 Kazuistika č. 3 – Adam

Adam se narodil v srpnu 2009. Mateřskou školu před přípravnou třídou navštěvoval.

Adam je pravák. Další rodinnou a osobní anamnézu jsem nezjistila.

V roce 2015 se dostavil k povinnému zápisu do 1. ročníku ZŠ. V té době měl problémy s výslovností hlásek r, ř, l. Jeho kresba byla jednodimenzionální a chyběly některé detaily. Měl nesprávný úchop tužky a nebyl zcela školně zralý. Jeho matka požádala o odklad školní docházky. Na základě toho navštívili dětské centrum komplexní péče, kde se zjistilo, že to je chlapec se syndromem vývojové dysfázie a dyspraxie. Doporučili mu odklad školní docházky o 1 školní rok a zařazení do přípravné třídy ZŠ.

V září roku 2015 Adam nastoupil do přípravné třídy.

Zápis do 1. třídy ZŠ (zákon č. 49/2009 Sb.) proběhl v lednu 2015.

Řeč a komunikativní dovednosti: Adam byl schopný samostatného vyprávění, uměl říci básničku. Výslovnost byla s vadami, nevyslovoval dobře r, ř a l. Logopedii navštěvoval.

Matematické dovednosti: Vyjmenoval číselnou řadu do 10, dokázal přiřadit číslo k počtu a určit, kde je méně či více. Geometrické tvary poznal a pojmenoval správně.

Zrakové a sluchové vnímání: Dokázal správně složit skládačku, najít stejně položený tvar. Znal pojmy nahoře, dole, před, za. Uměl vytleskat svoje jméno a určit první hlásku ve slově, poslední hlásku nepoznal. Základní barvy znal.

Jemná motorika: Měl nesprávný špetkový úchop tužky a tlak na podložku byl přiměřený.

Hrubá motorika: Hrubá motorika se u zápisu nezkoumala.

Grafomotorika, kresba postavy: Kresba postavy – postava byla hranatá, ruce byly do tvaru křížů, bez nohou, hlava obsahovala oči, nos, ústa a vlasy.

Pracovní zralost: Respektoval autoritu a snažil se splnit zadaný úkol. Jeho pracovní tempo bylo přiměřené. Soustředil se na práci a vnímal instrukce.

Sociální zralost: Odloučení od matky zvládal bez problémů. Respektoval běžné normy chování. Problém byl shledán ve výslovnosti a kresbě postavy. Částečná školní nezralost.

Závěr: Matka by chtěla odklad povinné školní docházky. Doporučení do PPP.

Vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně (únor 2015):

Vyšetření chlapce proběhlo ve věku 5 let a 6 měsíců.

Řeč a komunikativní dovednosti: Adam užíval jednoduché věty, občas gramaticky nesprávné. Měl potíže při popisu dějového obrázku. Byla zaznamenána výrazná artikulační neobratnost. Nevyslovoval dobře r, ř, a l.

Matematické dovednosti: Počítal řadou do 10. Rozuměl pojmům první a poslední. Pletl si řadové číslovky.

Zrakové a sluchové vnímání: Vytleskal slova na slabiky a nestabilně určil první hlásky ve slově. Jeho krátkodobá zraková paměť byla kvalitní, určil 4 prvky z 5. Při testu na zrakovou diferenciaci pracoval samostatně, postupoval systematicky a měl 86% úspěšnost.

Jemná motorika: Měl nestabilní úchop a tužku držel hodně blízko u hrotu.

Hrubá motorika: V PPP se nezkoumala.

Grafomotorika, kresba postavy: Kresba postavy byla chudá. Napodobit písmo se mu nedařilo ani orientačně. Byl schopen překreslit uskupení teček dle předlohy.

Pracovní zralost: Adam byl při vyšetření spolupracující a snaživý. Pracovní tempo bylo přiměřené. Jen byl zaznamenán motorický neklid. Rozuměl stručně zadaným instrukcím.

Sociální zralost: Byla zaznamenána bez větších problémů.

Závěr: Chlapec měl syndrom vývojové dysfázie a dyspraxie.

Doporučení: Adamovi byl doporučen odklad povinné školní docházky a zařazení do skupiny dětí v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, např. přípravná třída, která mu umožní vyrovnat vývoj a připravit ho na nové prostředí a režim, zlepši mu pracovní návyky a sociální dovednosti.

Měl by stimulovat jemnou motoriku, grafomotoriku a oromotoriku. Je potřeba užívat vhodných komunikačních strategií.

Stav na začátku pobytu v přípravné třídě:

Řeč a komunikativní dovednosti: Vyjadřoval se samostatně, ale ne plynule a ne gramaticky správně. Byl artikulačně neobratný. Slovní zásoba odpovídala věku dítěte. Vyslovoval chybně písmenka r, ř a l. Navštěvoval logopedii.

Matematické dovednosti: Rozlišoval velikosti, určoval vlastnosti, rozlišoval materiály, orientoval se v prostoru, uměl počítat do 10. Správně pojmenoval geometrické tvary, ale nakreslil je s problémy.

Zrakové a sluchové vnímání: Adam rozpoznal základní i doplňkové barvy. Dokázal spojit slova podle rýmů (pec-klec, srnec-hrnc, ...), doplnil všechny chybějící části v obrázku.

Jemná motorika: Koordinaci oko-ruka měl v pořádku. Úchop tužky měl správný. Stříhání, lepení, skládání měl nepřesné. U činnosti s nůžkami byl neobratný. Modeloval a konstruoval podle fantazie a návodu dobře.

Hrubá motorika: Chlapec byl obratný a pohybově zdatný. Správně házel, chytal, skákal, běhal.

Grafomotorika, kresba postavy: Požadované tvary nedokázal překreslit. U kresby lidské postavy chyběly detaily, kresba byla chudá. Zvířecí figuru měl primitivní. Kresba neodpovídala věku. Neuměl se podepsat.

Pracovní zralost: Pracoval přiměřeným tempem. Kromě vázání tkaniček na botách se uměl sám svlékat i oblékat. Používal správně příbor a stoloval čistě a samostatně.

Sociální zralost: Adaptace na nové prostředí byla u Adama přiměřená. Adam byl kamarádský, do kolektivu se začlenil. Byl vůdčí osobnost.

Zápis do 1. třídy ZŠ (zákon č. 49/2009 Sb.) proběhl v lednu 2016.

Řeč a komunikativní dovednosti: Adam byl schopný samostatného vyprávění, uměl říci básničku. Stále špatně vyslovoval r, ř a l. Logopedii navštěvoval nadále.

Matematické dovednosti: Vyjmenoval číselnou řadu do 10, dokázal přiřadit číslo k počtu a určit, kde je méně či více. Geometrické tvary poznal a pojmenoval správně.

Zrakové a sluchové vnímání: Dokázal správně složit skládačku, najít stejně položený tvar. Znal pojmy nahoře, dole, před, za. Uměl vytleskat svoje jméno a určit první hlásku ve slově, poznal i poslední hlásku ve slově. Základní barvy znal.

Jemná motorika: Měl správný špetkový úchop tužky a tlak na podložku byl přiměřený.

Hrubá motorika: Hrubá motorika se u zápisu nezkoumala.

Grafomotorika, kresba postavy: U kresby postavy se objevily nohy, boty a prsty (2), ale chybí detaily na hlavě (vlasy, nos, uši). Postava už nebyla hranatá.

Pracovní zralost: Respektoval autoritu a snažil se splnit zadaný úkol. Jeho pracovní tempo bylo přiměřené. Soustředil se na práci a vnímal instrukce.

Sociální zralost: Odloučení od matky zvládal bez problémů. Respektoval běžné normy chování.

Závěr: Adam byl přijat do 1. ročníku ZŠ.

Březen 2016 v přípravné třídě:

Řeč a komunikativní dovednosti: Adamovo vyjadřování se mírně zlepšilo, jak v plynulosti projevu, tak i v gramatické správnosti. Částečné zlepšení jsme slyšeli i ve vyslovování písmenek r, ř a l. Navštěvoval nadále logopedii.

Matematické dovednosti: Rozlišoval velikosti, určoval vlastnosti, rozlišoval materiály, orientoval se v prostoru, uměl počítat do 10. Správně pojmenoval geometrické tvary a již je i správně nakreslil.

Zrakové a sluchové vnímání: Nadále v pořádku.

Jemná motorika: Měl správný úchop tužky. Zlepšil se v jemné motorice, především práce s nůžkami a lepidlem byla kvalitnější.

Hrubá motorika: Chlapec byl obratný a pohybově zdatný. Správně házel, chytal, skákal a běhal.

Grafomotorika, kresba postavy: Požadované tvary již dokázal lépe překreslit.

U kresby lidské postavy jsme viděli zlepšení. Kromě nosu a krku měla hlava všechny detaily. Počet prstů se z 2 zvýšil na 4.

Pracovní zralost: Zrychlení pracovního tempa. Také celková samostatnost se výrazně zlepšila.

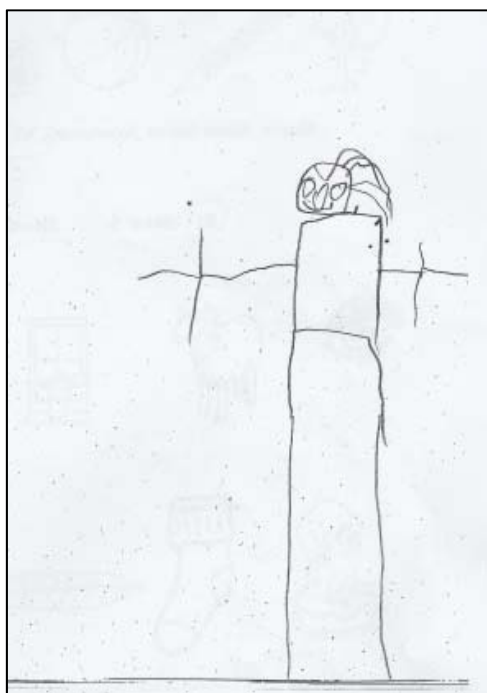
Sociální zralost: Byla u Adama od začátku v pořádku.

Shrnutí: Na Adamovi byl každodenní pobyt v přípravné třídě znát. Ač byl od samotného začátku sociálně vyzrálý a ani v pracovní zralosti nijak výrazně nezaostával, dokázal se zlepšit v samostatnosti a ve vypracování zadaných úkolů. Celkově se zklidnil a na práci se lépe soustředil. Jeho pracovní tempo se zrychlilo. Zároveň se dobře zapojil do kolektivu dětí, které ho vnímaly jako vůdčí osobnost, našel si kamarády a dobře se adaptoval na okolí.

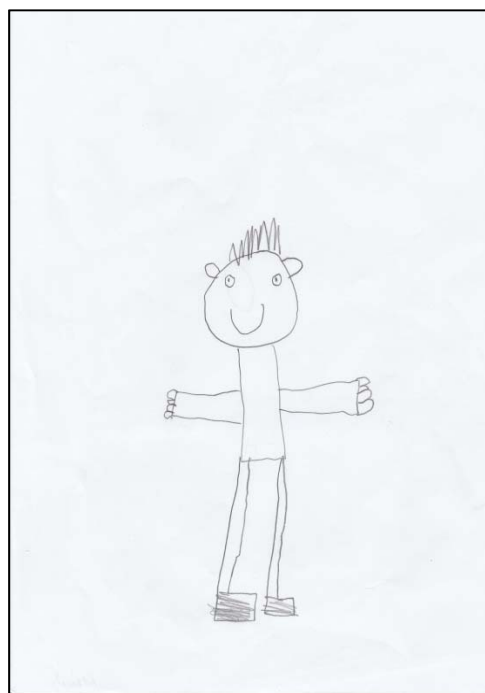
Pokrok jsme viděli také ve výslovnosti, kde se částečně zlepšila výslovnost chybných hlásek r, ř a l a artikulační obratnost. Stále tedy pokračoval v docházení do logopedické poradny.

Geometrické tvary poznal bez problémů a naučil se je i bezchybně kreslit. Nyní měl již správný úchop tužky a kvalitnější byla i práce s nůžkami a lepidlem, kde dokázal dodržet požadovaný tvar.

U kresby postavy jsme viděli mírné zlepšení. Přibyly detaily na hlavě a více prstů. Postava byla dvojrozměrná.

Obr. 17: Kresba postavy – leden 2015

Obr. 18: Kresba postavy – březen 2016

Obr. 17: Kresba je ze zápisu z ledna 2015. Postava je primitivní, nezdařilá, jednodimenzionální. Čáry jsou nepřesné, kostřbaté. Ruce jsou do tvaru křížů. Tělo je hranaté a není odděleno od hlavy krkem. Postava nemá náznak oděvu ani boty. Na hlavě máme vlasy, oči, nos a pus. Chybí uši.

Obr. 18: Kresba je z března 2016. Grafomotoricky působí kresba velice zdařile oproti předchozímu obrázku. Napojení čar je plynulé. Osoba je již dvojrozměrná. Na hlavě jsou symetrické oči včetně panenek, uši, pusa a vlasy. Chybí nos a krk. Ruce trčí z trupu a mají prsty, které neodpovídají reálnému počtu. Postavě také přibyly boty.

Očekávání rodičů z pobytu v přípravné třídě (dotazník):

Důvodem pro zařazení Adama do přípravné třídy byl pro rodiče pocit, že ve školce se už příliš neposune dál a nudil by se tam. S obsahem a metodami vyučování jsou

naprosto spokojeni a slibují si dobrou připravenost pro 1. třídu. S paní učitelkou jsou také velmi spokojeni a přípravná třída splňuje očekávání na 100 %. Pokroky u svého dítěte pozorují u mluvení a jemné motoriky.

6.2.4 Kazuistika č. 4 – Patrik

Patrik se narodil v srpnu 2009. Rodiče žijí ve svazku manželském. Matka se narodila v roce 1979 a pracuje jako obchodní ředitelka, otec se narodil v roce 1977 a pracuje jako technik BOZP. Patrik má o 4 roky mladší sestru.

Chlapec měl sluchovou vadu od narození do února 2016. Je to pravák.

Patrik navštěvoval mateřskou školu. V lednu 2015 se dostavil k zápisu do 1. ročníku ZŠ, kde měl problémy s výslovností sykavek, r a ř. Měl nesprávný úchop tužky a zvýšený tlak na podložku. Jeho pracovní tempo bylo velmi pomalé. Nakreslil primitivní postavu s chybějícími detaily. Matka požádala o odklad školní docházky z důvodu školní nezralosti, a tak jí bylo doporučeno vyšetření syna ve školském poradenském zařízení. Tam byl chlapci zjištěn dyslácký řečový projev, oslabená grafomotorika a chybný úchop psacího náčiní. Také měl oslabenou zrakovou a sluchovou paměť. Měl pomalé pracovní tempo.

Byl mu doporučen odklad školní docházky o 1 rok.

V září 2015 nastoupil do přípravného ročníku ZŠ.

Zápis do 1. třídy ZŠ (zákon č. 49/2009 Sb.) proběhl v lednu 2015.

Řeč a komunikativní dovednosti: Patrik vyprávěl samostatně a měl naučenou básničku. Výslovnost byla s vadami, a sice měl problémy s r, ř a sykavkami. Logopedii navštěvoval.

Matematické dovednosti: Vyjmenoval číselnou řadu do 10, dokázal přiřadit číslo k počtu a určit, kde je méně či více. Geometrické tvary poznal a pojmenoval správně.

Zrakové a sluchové vnímání: Dokázal správně složit skládačku a najít stejně položený tvar. Znal pojmy nahoře, dole, před, za. Uměl vytleskat svoje jméno. První ani poslední hlásku ve slově určit nedokázal. Základní barvy znal.

Jemná motorika: Úchop tužky byl nesprávný a tlak na podložku byl zvýšený.

Hrubá motorika: U zápisu nebyla zkoumána

Grafomotorika, kresba postavy: Kresba postavy – postava byla primitivní, chyběly detaily - prsty u rukou, boty nebo chodidla. Hlava měla oči, nos, ústa, krk a vlasy, ale chyběly uši. Tělo bylo hranaté.

Pracovní zralost: Patrik respektoval autoritu a snažil se splnit zadaný úkol. Jeho pracovní tempo bylo pomalé. Dokázal se soustředit na práci a vnímal instrukce.

Sociální zralost: Odloučení od matky zvládal bez problémů. Respektoval běžné normy chování.

Závěr: Problém byl shledán ve výslovnosti, sluchovém vnímání a ve špatném úchopu tužky. Matka by chtěla odklad povinné školní docházky, a tak jí bylo doporučeno vyšetření v PPP.

Vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně (únor 2015):

Vyšetření chlapce proběhlo ve věku 5 let a 5 měsíců na žádost matky za účelem posouzení školní zralosti.

Řeč a komunikativní dovednosti: Měl dyslálický řečový projev.

Matematické dovednosti: Byly v normě.

Zrakové a sluchové vnímání: Pojmenoval základní i doplňkové barvy. Zraková a sluchová paměť byla oslabena.

Jemná motorika: Chybný úchop psacího náčiní.

Hrubá motorika: V PPP se nezkoumala.

Grafomotorika, kresba postavy: Grafomotorika oslabena.

Pracovní zralost: Pracovní tempo bylo pomalé, pracovně byl nezralý.

Sociální zralost: Patrik byl při vyšetření klidný, spolupracující, komunikativní. U Patrika vzrůstal neklid v zátěži, byl neklidný a vyžadující dohled a stálou motivaci.

Závěr: Dyslálie, špatná grafomotorika a sluchové vnímání a paměť.

Doporučení: Patrikovi byl doporučen odklad povinné školní docházky.

Patrik měl rozvíjet zrakovou a sluchovou paměť a pokračovat dále v logopedické péči.

Vhodné bylo trénování pozornosti a rozvíjení jemné motoriky a grafomotoriky.

Stav na začátku pobytu v přípravné třídě:

Řeč a komunikativní dovednosti: Vyjadřoval se samostatně, plynule a gramaticky správně. Byl artikulačně obratný. Vyslovoval špatně hlásky r, ř a sykavky. Navštěvoval logopedii.

Matematické dovednosti: Rozlišoval velikosti, určoval vlastnosti, rozlišoval materiály, orientoval se v prostoru, uměl počítat do 10. Správně pojmenoval geometrické tvary, ale nakreslil je s problémy.

Zrakové a sluchové vnímání: Patrik rozpoznal základní i doplňkové barvy. Slova podle rýmů spojit nedokázal (pec-klec, srnec-hrnec, ...), doplnil všechny chybějící části v obrázku.

Jemná motorika: Koordinace oko-ruka byla v pořádku. Úchop tužky měl správný. Stříhání, lepení a skládání měl nepřesné. Modeloval, konstruoval podle fantazie a návodu dobře.

Hrubá motorika: Chlapec byl obratný a pohybově zdatný. Správně házel, chytal, skákal a běhal.

Grafomotorika, kresba postavy: Požadované tvary nedokázal překreslit.

U kresby lidské postavy bylo méně detailů, kresba byla chudší. Zvířecí figuru měl primitivní. Neuměl se podepsat.

Pracovní zralost: Pracoval pomalejším tempem.

Sebeobsluha: Samostatné svlékání, oblékání, stolování, udržování čistoty bylo u Patrika bez sebemenších problémů. Také uměl vázat tkaničky.

Sociální zralost: Adaptace na nové prostředí byla u Patrika v normě, i když to byl tichý a zakřiknutý chlapec. Řízené a společné hry mu nevadily. Vztahy se spolužáky měl pěkné.

Zápis do 1. třídy ZŠ (zákon č. 49/2009 Sb.) proběhl v lednu 2016.

Řeč a komunikativní dovednosti: Patrik měl stále problémy s výslovností hlásek r a ř a sykavkami. Logopedii navštěvoval nadále.

Matematické dovednosti: Vyjmenoval číselnou řadu do 10, dokázal přiřadit číslo k počtu a určit, kde je méně či více. Geometrické tvary poznal a pojmenoval správně.

Zrakové a sluchové vnímání: Dokázal správně složit skládačku a najít stejně položený tvar. Znal pojmy nahoře, dole, před, za. Uměl vytleskat svoje jméno. První i poslední hlásku ve slově určil. Základní barvy znal.

Jemná motorika: Úchop tužky měl správný špetkový a tlak na podložku byl přiměřený.

Hrubá motorika: U zápisu nebyla zkoumána

Grafomotorika, kresba postavy: U kresby postavy jsme viděli výrazné zlepšení. Postava měla 5 prstů na rukou a boty. Na hlavě byly oči, nos, pusa, uši i vlasy.

Pracovní zralost: Patrik respektoval autoritu a snažil se splnit zadaný úkol. Jeho pracovní tempo bylo přiměřené. Dokázal se soustředit na práci a vnímal instrukce.

Sociální zralost: Odloučení od matky zvládal bez problémů. Respektoval běžné normy chování.

Závěr: Patrik byl přijat do 1. ročníku ZŠ.

Březen 2016 v přípravné třídě:

Řeč a komunikativní dovednosti: Vyjadřoval se samostatně, plynule a gramaticky správně. Byl artikulačně obratný. Vyslovování písmenek r, ř a sykavek se zlepšilo. Navštěvoval nadále logopedii.

Matematické dovednosti: Rozlišoval velikosti, určoval vlastnosti, rozlišoval materiály, orientoval se v prostoru, uměl počítat do 10. Správně pojmenoval geometrické tvary a také je již správně nakreslil.

Zrakové a sluchové vnímání: Po operaci uší se Patrikovi výrazně zlepšilo sluchové vnímání a paměť.

Jemná motorika: Koordinaci oko-ruka měl v pořádku. Úchop tužky měl správný. Stříhání, lepení, skládání se mírně zlepšilo. Práci s nůžkami zvládal dobře. Modeloval, konstruoval podle fantazie a návodu dobře.

Hrubá motorika: Chlapec byl obratný, pohybově zdatný. Správně házel, chytal, skákal a běhal.

Grafomotorika, kresba postavy: Požadované tvary již dokázal překreslit lépe. Kresba lidské postavy se výrazně zlepšila. Kromě nosu měla hlava všechny detaily. Na rukách jsme viděli 5 prstů a na nohách boty.

Pracovní zralost: Patrik mírně zrychlil své pracovní tempo.

Sociální zralost: Patrik se více začlenil do kolektivu. Byl velmi přátelský. Ze zakřiknutého chlapce se stal veselý hoch.

Shrnutí: Patrik byl v únoru roku 2016 na operaci se sluchovou vadou. Tato skutečnost byla pro chlapce zcela klíčová, neboť se od té doby velmi zlepšil ve sluchovém vnímání a odezněly i některé problémy s pamětí, které velmi ztěžovaly jeho rozvoj. Jelikož lépe slyší, zlepšila se mu i řeč. Hlásky r, ř a sykavky mu nedělaly takové problémy. Nadále navštěvoval logopedickou poradnu.

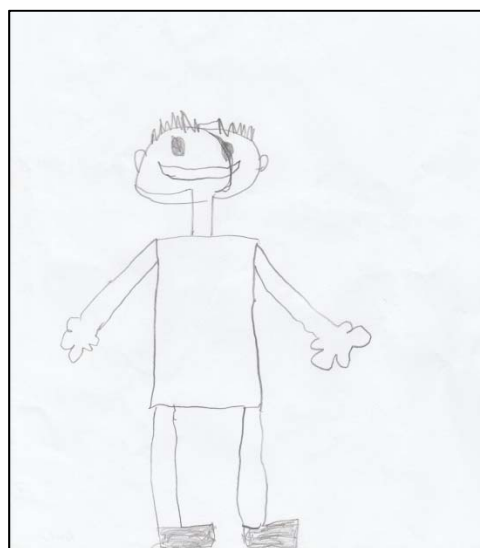
Jemná motorika a grafomotorika se u něj také dobře vyvíjely. Získal správný úchop tužky. Stříhání a lepení sice ještě nebylo perfektní, ale rozhodně bylo kvalitnější. Zlepšila se především práce s nůžkami. Výrazného pokroku dosáhl v kresbě postavy, do

které již dokázal zapracovat téměř všechny detaily. Postava měla dvojrozměrné ruce včetně prstů, nohy a boty. Výrazně se u něj zlepšila schopnost nakreslit geometrické tvary.

Díky postupnému zlepšování se v daných technikách Patrik zrychlil své pracovní tempo, zdokonalil vlastní sebeobsluhu a lépe zvládal zadané úkoly. Zároveň se přestal stranit a bát okolí a více se začlenil do kolektivu. Byl velmi přátelský, ze zakřiknutého chlapce se stal veselý hoch.

Obr. 19: Kresba postavy – leden 2015

Obr. 20: Kresba postavy – březen 2016

Obr. 19: Kresba je ze zápisu z ledna 2015. Postava je primitivní, nezdařilá, částečně jednodimenzionální. Ruce a nohy jsou jen čáry. Ruce jsou bez prstů a nohy bez bot. Tělo je hranaté a je odděleno od hlavy krkem. Postava nemá náznak oděvu, možná jen trička. Na hlavě máme vlasy, oči, nos a pusku (ta je dvojrozměrná). Chybí uši.

Obr. 20: Kresba je z března 2016. Grafomotoricky působí kresba zdařileji oproti předchozímu obrázku. Napojení čar je plynulé. Osoba je již dvojrozměrná. Ruce a nohy jsou napojeny na správném místě. Postava má také správný počet prstů. Na hlavě jsou symetrické oči a uši, pusa a vlasy. Tentokrát chybí nos. Postavě přibyly boty a můžeme říci, že je zde vidět i náznak oděvu.

Očekávání rodičů z pobytu v přípravné třídě (dotazník):

Matka se domnívala, že Patrik není ještě zralý pro vstup do 1. třídy i díky datu narození (srpen 2009). Syna však nechtěla nechávat další rok ve školce, protože by zůstal v kolektivu výrazně mladších dětí a náplň roku by se opakovala.

Informace o přípravném ročníku i reference měli od rodičů žáka, který přípravnou třídu již absolvoval.

Jelikož nejsou přítomni samotným hodinám vyučování, je těžké hodnotit metody a obsah vyučování. Zpětnou vazbu ale mají díky možnosti nahlížení do pracovních sešitů a také přímo od syna, který je spokojený, vyrovnaný a je na něm znát posun. Tato škola nabízí velké množství mimoškolních aktivit, programů, akcí, které oceňují nejen děti samotné, ale i jejich rodiče.

Patrik neměl problémy se zařazením do kolektivu, protože tuto třídu začal navštěvovat společně se žákem z MŠ. I tak si ale v prvopočátcích musel zvykat na ostatní děti a na jejich chování (agresivita, soupeření) a musel se s tím vyrovnat.

Od přípravné třídy si slibují snadnější zvládnutí prvního ročníku, který bude následovat. S paní učitelkou jsou naprosto spokojeni – je nesmírně příjemná a otevřeně komunikuje s dětmi i rodiči. Dokáže vyvolat v dětech nejen pocit, že ze školy nemusí mít obavy, ale také že musí být spravedliví.

Rodiče si myslí, že Patrik dosáhl určitého posunu sám o sobě, ale také se zlepšil ve výslovnosti, vyjadřovacích schopnostech a pochopil systém fungování pravidel ve škole.

6.2.5 Kazuistika č. 5 – Michal

Michal se narodil v červenci roku 2009. Rodiče žijí ve svazku manželském. Matka se narodila v roce 1982, pracuje jako fyzioterapeutka, a otec se narodil v roce 1971, pracuje jako projektový manažer. Michal je jedináček.

Chlapec navštěvoval mateřskou školu. V lednu roku 2015 šel k povinnému zápisu, kde byl shledán problém ve výslovnosti a grafomotorice. Byla mu doporučena návštěva školského poradenského centra. Na základě klinického vyšetření v dětském centru komplexní péče mu byl doporučen odklad školní docházky o 1 rok z důvodu vývojové dyspraxie a dyslálie. Chlapec byl celkově nezralý. Bylo mu doporučeno zařazení do skupiny dětí v posledním roce před zahájením povinné školení docházky, a sice do přípravné třídy ZŠ. Ta mu měla umožnit vyrovnat jeho vývoj a také ho připravit na nové prostředí, režim a zlepšit pracovní návyky a sociální dovednosti.

Michal byl hodně hravý, dětinský, nejraději si doma hrál na tabletu, nejméně rád kreslil. Nebyl soběstačný, protože za něj maminka všechno dělala. Jelikož měl problémy s výslovností, navštěvoval logopedii.

Zápis do 1. třídy ZŠ (zákon č. 49/2009 Sb.) proběhl v lednu 2015.

Řeč a komunikativní dovednosti: Michal byl schopný samostatného vyprávění, uměl říci básničku. Výslovnost byla s vadami, a sice nevyslovoval dobře d, n, ř, l a r. Logopedii navštěvoval.

Matematické dovednosti: Číselnou řadu vyjmenoval do 8, dokázal přiřadit číslo k počtu a určit, kde je méně či více. Geometrické tvary poznal a pojmenoval správně.

Zrakové a sluchové vnímání: Dokázal správně složit skládačku, najít stejně položený tvar. Znal pojmy nahoře, dole, před, za. Uměl vytleskat svoje jméno. První ani poslední hlásku ve slově neurčil. Základní barvy znal.

Jemná motorika: Měl správný špetkový úchop tužky a tlak na podložku byl přiměřený.

Hrubá motorika: U zápisu se nezkoumala.

Grafomotorika, kresba postavy: Kresba postavy – kresba působila roztřeseným dojmem, čáry byly nepřesné, z rukou vycházelo 5 čar jako prsty, u hlavy chyběly uši a nos.

Pracovní zralost: Respektoval autoritu a snažil se splnit zadaný úkol. Jeho pracovní tempo bylo pomalé. Soustředil se na práci a vnímal instrukce.

Sociální zralost: Odloučení od matky zvládal bez problémů. Respektoval běžné normy chování, učitelům tykal.

Závěr: Problém byl shledán ve výslovnosti a grafomotorice. Matka chtěla odklad povinné školní docházky. Doporučení do PPP.

Vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně (únor 2015):

Vyšetření chlapce proběhlo ve věku 5 let a 7 měsíců na žádost matky pro posouzení školní zralosti.

Řeč a komunikativní dovednosti: Porozumění řeči bylo průměrné. Měl potíže s výslovností a artikulační neobratnost, ale správně používal gramatiku.

Matematické dovednosti: Dokázal počítat do 10.

Zrakové a sluchové vnímání: Měl kvalitní zrakové vnímání.

Jemná motorika: Měl správný špetkový úchop.

Hrubá motorika: Nezkoumala se.

Grafomotorika, kresba postavy: Grafomotorické vedení linie bylo značně nestabilní s nerovnoměrným přitlakem, čáry působily roztřeseným dojmem. Kresba postavy byla značně ochuzena.

Pracovní zralost: Michal se při vyšetření dobře adaptoval na nové prostředí. Celou dobu měl snahu spolupracovat. Při náročnějších úkolech byla koncentrace kolísavější. Místy byl Michal hravý, občas impulsivní.

Sociální zralost: Cizích lidí se nebál, byl spíše důvěřivý. Vyžadoval často pozornost, na kterou byl zvyklý. Povahově byl otevřený, sdílný a hodně komunikativní.

Závěr: Michal měl vývojové deficity především v oblasti jemné motoriky (dyspraxie) a dyslálie. Byl celkově nezralý.

Doporučení: Byl mu doporučen odklad povinné školní docházky a zařazení do přípravného ročníku.

Michal měl mít individuální přístup a tolerování pomalejšího pracovního tempa.

Pravidelný režim, dodržování pravidel a posilování soběstačnosti byly pro Michala důležité. Nadále nutná logopedická péče.

Stav na začátku pobytu v přípravné třídě (září 2015):

Řeč a komunikativní dovednosti: Vyjadřoval se samostatně, plynule, gramaticky správně, ale byl artikulačně neobratný. Slovní zásoba odpovídala věku dítěte. Vyslovoval špatně písmenka d, n, l, r, ř. Navštěvoval logopedii.

Matematické dovednosti: Rozlišoval velikosti, určoval vlastnosti, rozlišoval materiály, orientoval se v prostoru, uměl počítat do 10. Správně pojmenoval geometrické tvary, ale nakreslil je s problémy.

Zrakové a sluchové vnímání: Martin rozpoznal základní i doplňkové barvy. Slova podle rýmů dokázal spojit (pec-klec, srnec-hrnec, ...), doplnil všechny chybějící části v obrázku.

Jemná motorika: Koordinaci oko-ruka měl v pořádku. Úchop tužky měl správný. Stříhání, lepení a skládání měl nepřesné. U činnosti s nůžkami byl neobratný. Modeloval, konstruoval podle fantazie a návodu dobře.

Hrubá motorika: Chlapec nebyl obratný ani pohybově zdatný. S obtížemi skákal, házel i chytal. Nezvládal běh nerovným terénem, neudržel rovnováhu na jedné noze.

Grafomotorika, kresba postavy: Požadované tvary byly nepřesné, roztřesené. Spíše čáral a deformoval. U kresby lidské postavy jsme postrádali detaily, kresba byla chudá. Zvířecí figuru měl primitivní. Neuměl se podepsat.

Pracovní zralost: Chlapec měl velmi pomalé tempo. Samostatně se svlékl a oblékl, ale velmi pomalu. Samostatnost a udržování čistoty u stolu nebyly v pořádku.

Sociální zralost: Adaptace na nové prostředí byla u Michala bez problémů. Michal byl kamarádský, v kolektivu oblíbený. Byl hodně hravý, dětinský. Do řízených her se zapojoval bez potíží.

Zápis do 1. třídy ZŠ (zákon č. 49/2009 Sb.) proběhl v lednu 2016.

Řeč a komunikativní dovednosti: Michal byl schopný samostatného vyprávění, uměl říci básničku. Martin se zlepšil ve výslovnosti hlásek d, n a l. Nadále mu dělaly problémy hlásky r a ř. Logopedii navštěvoval.

Matematické dovednosti: Číselnou řadu vyjmenoval již do 10, dokázal přiřadit číslo k počtu a určit, kde je méně či více. Geometrické tvary poznal a pojmenoval správně.

Zrakové a sluchové vnímání: Dokázal správně složit skládačku, najít stejně položený tvar. Znal pojmy nahoře, dole, před, za. Uměl vytleskat svoje jméno. První i poslední hlásku již ve slově určil. Základní barvy znal.

Jemná motorika: Měl správný špetkový úchop tužky a tlak na podložku byl přiměřený.

Hrubá motorika: U zápisu se nezkoumala.

Grafomotorika, kresba postavy: Kresba postavy už nepůsobila roztřeseným dojmem. Prsty už nebyly pouze čáry, ale byly jen 4. Postava měla oblečení i náhrdelník.

Pracovní zralost: Respektoval autoritu a snažil se splnit zadaný úkol. Jeho pracovní tempo bylo nadále pomalé. Soustředil se na práci a vnímal instrukce.

Sociální zralost: Odloučení od matky zvládal bez problémů. Respektoval běžné normy chování, tykal učitelům.

Závěr: Michal byl přijat do 1. ročníku ZŠ.

Březen 2016 v přípravné třídě:

Řeč a komunikativní dovednosti: Vyjadřoval se samostatně, plynule, gramaticky správně, ale byl artikulačně neobratný. Vyslovoval nadále špatně písmenka r, ř. V ostatních hláskách se zlepšil. Stále navštěvoval logopedii.

Matematické dovednosti: Rozlišoval velikosti, určoval vlastnosti, rozlišoval materiály, orientoval se v prostoru, uměl počítat do 10. Správně pojmenoval geometrické tvary a i je správně nakreslil.

Zrakové a sluchové vnímání: Michal rozpoznal základní i doplňkové barvy. Slova podle rýmů spojit dokázal (pec-klec, srnec-hrnec, ...), doplnil všechny chybějící části v obrázku.

Jemná motorika: Koordinaci oko-ruka měl v pořádku. Úchop tužky měl správný. Stříhání, lepení a skládání měl přesnější. U činnosti s nůžkami byl obratnější. Modeloval, konstruoval podle fantazie a návodu dobře.

Hrubá motorika: Hrubá motorika se u Michala jemně zlepšila. Lépe házel, chytal, skákal.

Grafomotorika, kresba postavy: Požadované tvary už nebyly tak nepřesné. Dokázal lépe vybarvit obrázek. U kresby lidské postavy jsme postrádaly detaily na hlavě - uši, nos a krk. Prsty u rukou byly již dvojrozměrné, i když počet neodpovídal realitě. Nohy nebyly přiměřené k tělu, byly příliš krátké.

Pracovní zralost: Michal zrychlil své pracovní tempo. I svlékání a oblékání bylo rychlejší. Také se více snažil udržovat pořádek.

Sociální zralost: Michal už nebyl tolik hravý a více se začal přizpůsobovat režimu dne.

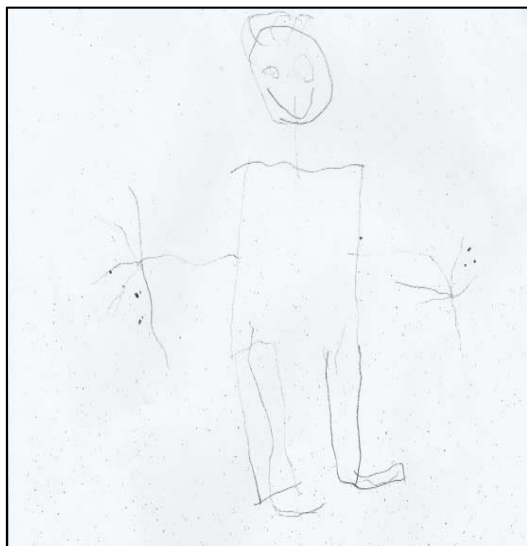
Shrnutí: Michal se zlepšil v řeči. Začal lépe vyslovovat hlásky d, n a l. R a ř mu stále dělaly problémy. Nadále navštěvoval logopedickou poradnu.

Michal měl již od začátku správný úchop tužky, ale při práci s nůžkami, lepením nebo skládáním papíru se potýkal s nepřesnostmi a nejistotou. To se mu částečně podařilo odbourat, jeho práce byla přesnější a čistší. Stal se obratnějším.

V posledních měsících udělal Michal velký pokrok ve zrychlení pracovního tempa. Začal po sobě více uklízet a udržoval pořádek, jak při stolování, tak při práci ve třídě. Grafomotorika se také zlepšila, dokázal lépe nakreslit požadované tvary, lépe vybarvit obrázek. Kresba postavy byla přesnější, ačkoli stále neodpovídala realitě a věku dítěte. Postava měla dvojrozměrné prsty, i když jejich počet byl chybný. Chyběl nos a uši. Tělo bylo oproti nohám příliš velké.

Geometrické tvary se naučil nejen poznávat, ale i kreslit s větší jistotou.

Michal si více přivykl na určitá pravidla. Přestal být tolik impulsivní, hravý, nesoustředěný a dokázal se přizpůsobit režimu dne. Také se zlepšil v práci a soustředění při zadávání úkolů. Kolektiv ho přijal přátelsky, stal se oblíbeným kamarádem ostatních dětí.

Obr. 21: Kresba postavy – leden 2015

Obr. 22: Kresba postavy – březen 2016

Obr. 21: Kresba je ze zápisu z ledna 2015. Postava je primitivní, nezdařilá, částečně jednodimenzionální. Působí velice roztřeseným dojmem. Napojení čar není plynulé. Ruce jsou trčící čáry. Prsty jsou také jednodimenzionální, avšak počet odpovídá realitě. Nohy jsou dvojrozměrné a mají boty. Tělo je hranaté a je odděleno od hlavy krkem. Na hlavě máme vlasy, oči, nos a pus. Chybí uši.

Obr. 22: Kresba je z března 2016. Grafomotoricky působí kresba zdařileji oproti prvnímu obrázku. Napojení čar je plynulejší a kresba není už tak kostrbatá. Osoba je již dvojrozměrná. Ruce a nohy jsou napojeny na správném místě. Ruce mají i dvojrozměrné prsty s téměř správným počtem. Na hlavě jsou symetrické oči, pusa a vlasy. Tentokrát chybí nos, uši a krk. Tělo je ale oproti nohám příliš velké, nohy jsou krátké a bez bot. Na oblečení vidíme detail v podobě malého výstřihu.

Očekávání rodičů z pobytu v přípravné třídě (dotazník):

Rodiče mi bohužel rozhovor neposkytli.

Tabulka č. 3: Přehled vývoje dětí u sledovaných oblastí

Jméno žáka	Řeč	Matematické dovednosti	Jemná motorika	Grafomotorika, kresba postavy	Pracovní a sociální zralost
Tereza					
Období					
Zápis 2015 + poradna	vada výslovnosti (r, ř, sykavky) dysgramatismus	číselná řada do 5 geometrické tvary pozná	nesprávný úchop tužky větší přítlak	primitivní kresba bez detailů	pomalé pracovní tempo tichá, nekomunikativní
Začátek v přípravné třídě	vada výslovnosti (r, ř, sykavky) dysgramatismus	číselná řada do 10 geometrické tvary pozná, ale nenakreslí	nesprávný úchop tužky stříhání, lepení nepřesné	primitivní kresba bez detailů	pomalé pracovní tempo tichá, zakřiknutá
Konec v přípravné třídě	lepší výslovnost (r, ř) menší chybovost v gramatice	číselná řada do 20 geometrické tvary pozná a nakreslí	lepší úchop tužky stříhání, lepení nezlepšeno	mírné zlepšení přibýly uši, nos, boty, více prstů	zrychlení prac. tempa více komunikativní
Jméno žáka	Řeč	Matematické dovednosti	Jemná motorika	Grafomotorika, kresba postavy	Pracovní a sociální zralost
Martin K.					
Období					
Zápis 2015 + poradna	vada výslovnosti (r, ř, l, sykavky) artikulační neobratnost	číselná řada do 10 geometrické tvary nepozná	nesprávný úchop tužky přiměřený tlak	primitivní kresba bez detailů	pomalé pracovní tempo emoční oslabení
Začátek v přípravné třídě	vada výslovnosti (r, ř, l, sykavky) artikulační neobratnost	číselná řada do 20 geometrické tvary pozná, nakreslí s problémy	správný úchop tužky stříhání, lepení nepřesné	primitivní kresba bez detailů	pomalé pracovní tempo zdrženlivý, stranil se kolektivu
Konec v přípravné třídě	lepší výslovnost (l) zlepšení artiklace	číselná řada do 20 geometrické tvary pozná a nakreslí	správný úchop tužky výrazné zlepšení stříhání, lepení	lepší kresba více detailů (vlasy, krk)	zrychlení prac. tempa více komunikativní, zapojení do kolektivu
Jméno žáka	Řeč	Matematické dovednosti	Jemná motorika	Grafomotorika, kresba postavy	Pracovní a sociální zralost
Adam					
Období					
Zápis 2015 + poradna	vada výslovnosti (r, ř, l) artikulační neobratnost	číselná řada do 10 geometrické tvary pozná	nestabilní úchop tužky přiměřený tlak	postava hranatá, bez nohou ruce do tvaru křížů	přiměřené pracovní tempo motorický neklid
Začátek v přípravné třídě	vada výslovnosti (r, ř, l) artikulační neobratnost	číselná řada do 10 geometrické tvary pozná, nakreslí s problémy	správný úchop tužky stříhání, lepení nepřesné	chudá kresba bez detailů	přiměřené pracovní tempo přiměřená adaptace na nové prostředí
Konec v přípravné třídě	částečné zlepšení výslovnosti zlepšení argikulační obratnosti	číselná řada do 10 geometrické tvary pozná a nakreslí	správný úchop tužky zlepšení stříhání, lepení	mírné zlepšení přibýly detaily a více prstů	zrychlení pracovního tempa výrazné zlepšení v samostatnosti

Tabulka č. 3: Přehled vývoje dějí u sledovaných oblastí - pokračování

Jméno žáka	Řeč	Matematické dovednosti	Jemná motorika	Grafomotorika, kresba postav	Pracovní a sociální zralost
Patrik					
Období					
Zápis 2015 + poradna	vada výslovnosti (r, ř, sykavky) dyslálícký řečový projev	číselná řada do 10 geometrické tvary pozná	nesprávný úchop tužky zvýšený tlak	primitivní postava chybí detaily	pomalé pracovní tempo komunikativní, spolupracující
Začátek v přípravě třídě	vada výslovnosti (r, ř, sykavky)	číselná řada do 10 geometrické tvary pozná, nakreslí s problémy	správný úchop tužky stříhání, lepení nepřesné	primitivní postava chybí detaily	pomalé pracovní tempo tichý, zakříknutý chlapec
Konec v přípravě třídě	zlepšení výslovnosti	číselná řada do 10 geometrické tvary pozná a nakreslí	správný úchop tužky zlepšení stříhání, lepení	výrazné zlepšení kresby přibýly téměř všechny detaily	mirné zrychlení pracovního tempa začlenění do kolektivu, přátelsky
Jméno žáka	Řeč	Matematické dovednosti	Jemná motorika	Grafomotorika, kresba postav	Pracovní a sociální zralost
Michal					
Období					
Zápis 2015 + poradna	vada výslovnosti (d, n, ř, r, l) artikulační neobratnost	číselná řada do 8 geometrické tvary pozná	správný úchop tužky přiměřený tlak	působí rozřeseným dojmem chybí některé detaily	pomalé tempo, spolupracující hravý, otevřený, sdílný, komunikativní
Začátek v přípravě třídě	vada výslovnosti (d, n, ř, r, l) artikulační neobratnost	číselná řada do 10 geometrické tvary pozná, nakreslí s problémy	správný úchop tužky stříhání, lepení nepřesné	nepřesné, rozřesené chybí některé detaily	pomalé tempo hravý, kamarádský, obilbený
Konec v přípravě třídě	zlepšení výslovnosti (d, n, l) artikulační neobratnost	číselná řada do 10 geometrické tvary pozná a nakreslí	správný úchop tužky zlepšení stříhání, lepení	kresba je přesnější dvojrozměrné prsty	zrychlení pracovního tempa není tolik hravý, přizpůsobuje se režimu

7 Diskuse

Cílem mé práce bylo sledovat vývoj vybraných žáků v dílčích oblastech psychomotorického vývoje v přípravné třídě na určité škole a ověřit tak vliv přípravné třídy na připravenost vybraných žáků pro vstup do 1. třídy ZŠ.

Pro zjišťování jsem si náhodně vybrala pět dětí, které přípravnou třídu začínaly navštěvovat s různými problémy, s různými vývojovými vadami či školní nezralostí.

U Terezy byl největší problém shledán v pomalém tempu, nesamostatnosti, špatné výslovnosti, jemné motorice i grafomotorice.

Martin měl problém s výslovností, jemnou motorikou, pomalým tempem a grafomotorikou. Také se u něj vyskytovalo emoční oslabení.

Adam měl špatnou výslovnost, problémy s jemnou motorikou a grafomotorikou. Jeho pracovní tempo bylo přiměřené.

Patrik měl problémy se sluchovým vnímáním kvůli ušní vadě a s tím souvisela i vada řeči. Jemnou motoriku a grafomotoriku také neměl zcela v pořádku. Hůře se adaptoval na nové prostředí.

Michal měl také vadu výslovnosti, jemná motorika a grafomotorika u něj nebyly na dobré úrovni. Měl velmi pomalé tempo a byl hodně hravý. Já osobně jsem děti posuzovala spíše v kognitivní oblasti.

U všech pěti výše zmiňovaných dětí se zlepšila výslovnost, buď u všech hlásek, nebo alespoň u některých. Po celý čas navštěvovaly logopedické zařízení a pravidelný kroužek ve třídě „Hravý jazýček“.

Co se týká grafomotoriky, u přiložených kreseb postav vidíme výrazné zlepšení. Kresby nejsou tak primitivní, přibyly detaily v podobě prstů, vlasů, apod. Z jednodimenzionálních postav se staly postavy dvojdimenzionální.

Výrazný posun jsme také zaznamenali u jemné motoriky. Stříhání, lepení, skládání bylo u všech chlapců kvalitnější. Pouze u Terezy nebyl zaznamenán posun.

Všechny děti také zrychlily své pracovní tempo. Každodenním pobytem v přípravné třídě se naučily větší samostatnosti, lepším hygienickým návykům, lepšímu stolování, zavazování tkaniček u bot, udržování čistoty a pořádku.

Děti si zvykly na denní režim, který se už podobá režimu na základní škole.

Děti se více začaly zapojovat do kolektivu, vznikla nová přátelství, zlepšily se vztahy k dětem i k dospělým. Michal přestal být tak hravý.

Jak vidíme v kazuistikách i ve shrnutí v přiložené tabulce, všechny děti udělaly pokrok téměř ve všech oblastech. Samozřejmě by se takto mohly vyvíjet i v mateřské škole, proto mě zajímal názor a odpovědi z dotazníků paní učitelky z 1. třídy, která vyučuje žáky jak z přípravného ročníku, tak z mateřských škol. Uvedla, že děti z „přípravky“ znají prostředí školy, její režim, v neposlední řadě i paní učitelku, která s nimi půjde do 1. třídy. Takového efektu by však nebylo dosaženo, pokud by dítě šlo do jiné školy, než ve které se nachází přípravná třída.

Dále se zmínila o tom, že děti z přípravné třídy daleko lépe spolupracují než děti, které přišly přímo z MŠ. Také u nich odpadá adaptační fáze. Učitelky v přípravných třídách velice dbají na rozvíjení všech rizikových oblastí u dětí a ve větší míře se jim je daří napravovat či zlepšovat. Jedná se o úchop tužky, stříhání, lepení, orientaci v prostoru, čase, matematické dovednosti a nesmíme zapomenout ani na základy slušného chování.

I z pohledu paní učitelky z přípravné třídy je tato třída pro děti velkým přínosem. Jak sama říká, některé nedostatky by děti mohly vyrovnat i v mateřské škole, ale raději po dohodě s rodiči doporučuje nulté ročníky, kde si děti přivyknou na prostředí školy, školní režim,lepší se v sociální i pracovní oblasti. Cílem je připravit děti k bezproblémovému začlenění do výchovně-vzdělávacího procesu v 1. třídě a předcházet případným neúspěšným začátkům, což se jim za osmileté působení přípravné třídy v této škole daří.

Co se týká odpovědí rodičů v dotazníku, všichni jsou nadmíru s nultým ročníkem spokojeni a splňuje jejich očekávání na 100 %. Nikdo nemá sebemenší problém s obsahem a metodami výuky. Vidí, že u jejich dětí došlo k výraznému posunu k lepšímu. Vidí zlepšení ve výslovnosti, vyjadřovacích schopnostech, dále např. v jemné motorice, samostatnosti a pracovním tempu. Rodičům se tak splnila očekávání, která do této třídy vkládali.

Na základě sledování těchto pěti dětí můžeme usoudit, že jsou přípravné ročníky efektivní pro vstup dětí do 1. ročníku ZŠ. Pro úplné zobecnění by musel být soubor dětí mnohem větší a pozorování dlouhodobější. Avšak u těchto sledovaných dětí přípravná třída účel splnila.

Pro další výzkum bych doporučovala sledování a pozorování dětí na celém 1. stupni, zda je efekt přípravných tříd dlouhodobý.

Závěr

Na základě shrnutí v kazuistikách je zřejmé, že se všechny děti zlepšily téměř ve všech oblastech. Také z dotazníků od rodičů, paní učitelky z přípravné třídy a paní učitelky z 1. třídy jsem se dozvěděla, že tato třída je pro děti velmi efektivní a pomůže jim k lepšímu začátku v 1. třídě ZŠ. Přípravná třída tak utváří základ pro rozvoj osobnosti jedince i pro jeho celoživotní učení.

Moje práce byla ovšem limitována tím, že nejsem učitelkou přípravného ročníku a nemohla jsem být s dětmi v každodenním kontaktu a více sledovat jejich činnost, i tak byl ale cíl mé práce splněn a jsem ráda, že jsem mohla poukázat na důležitost přípravných ročníků.

Seznam použitých zdrojů

ANDERSONOVÁ J., FISCHGRUNDOVÁ S., LOBASCHEROVÁ M., 1994. *Dobry start do školy - jak můžete připravit vašemu dítěti dobrý vstup do školy*. 2. Vydání. Praha: Portál. ISBN 80-85282-92-5.

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V., 2007. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Brno: Edika. ISBN 978-80-266-0658-1.

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V., 2011. *Školní zralost a připravenost*. 1. vydání. Brno: Edika. ISBN 978-80-251-2569-4.

Člověk v tísní, 2002. *Vzdělávání Romů v ČR – Informace pro učitele* [online]. [vid. 12. 10. 2015]. Dostupné z:

<https://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b02romove/18.pdf>

GILLERNOVÁ I., MERTIN V., 2010. 2. Vydání. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-627-8.

HAJSKÁ M., 2015. *Romové v českém vzdělávacím systému* [online]. [vid. 12. 10. 2015]. Dostupné z: http://www.epolis.cz/download/pdf/materials_53_1.pdf

HARTL, P., HARTLOVÁ, H., 2004. *Psychologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN: 80-7178-303-X.

JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ H., 2000. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. Metodický materiál určený pro rodiče a vychovatele, učitele MŠ. 3. vydání. Praha: nakladatelství D a H. ISBN 978-80-87295-15-1.

KLENKOVÁ, J., 2006. *Logopedie*. 1. vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1110-9.

KREJČÍŘOVÁ D., LANGMEIER, J., 2006. *Vývojová psychologie*. 3. vydání. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.

Kolektiv autorů RAABE, 2012. *Diagnostika školní zralosti, Ediční řada – Školní zralost*. ISBN 978-80-87553-52-7.

Kolektiv autorů, 2007. *Vzdělávání v přípravných třídách základních škol* [online]. [vid. 17. 11. 2015]. Dostupné z: www.nuv.cz/file/182_1_1/

KROPÁČKOVÁ J., *Kdy je dítě zralé a kdy je připravené na vstup do školy?* In: RAABE – Společně pro kvalitní vzdělávání [online]. [vid 17. 11. 2015]. Dostupné z: <http://pracovnisesity.raabe.cz/kdy-je-dite-zrale-a-kdy-je-pripravene-na-vstup-do-skoly>

KUTÁLKOVÁ D., 2014. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. 3. vydání. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-4856-6.

MAREŠ J., PRŮCHA J., WALTEROVÁ E., 1995. *Pedagogický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-029-4.

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2000 [vid. 12. 10. 2015]. Dostupné z: <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy/5.2.pdf>

NĚMCOVÁ M., 2015. *Zřizování a organizace přípravných tříd základní školy* [online]. [vid. 25. 9. 2016]. Dostupné z: <https://www.zkola.cz/management/Documents/>

OTEVŘELOVÁ H., 2016. *Školní zralost a připravenost*. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1092-4.

Osobnostní rozvoj pedagoga [online]. [vid 20. 9. 2015]. Dostupné z: <http://osobnostnirozvojpedagoga.cz/moduly/m1/2-1-narodnostni-mensiny-v-ceske-republice.html>

PALÁN Z., 2015. *Sociokulturně znevýhodněné prostředí*. In: Andromedia.cz [online]. [vid. 29. 10. 2015]. Dostupné z:

<http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/sociokulturne-znevýhodnene-prostredi>

PIPEKOVÁ J. a kolektiv, 1998. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1. vydání. Brno: Paido. ISBN 80-85931-65-6.

SMOLÍKOVÁ, K., 2007. *Legislativní a pedagogické dokumenty platné pro přípravné třídy základní školy*. In: Metodický portál RVP [online]. [vid. 29. 10. 2015]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/S/1552/LEGISLATIVNI-A-PEDAGOGICKE-DOKUMENTY-PLATNE-PRO-PRIPRAVNE-TRIDY-ZAKLADNI-SKOLY.html/>

SMOLÍKOVÁ, K., 2007. *Přípravné třídy v pojetí RVP*. In: Metodický portál RVP [online]. [vid. 29. 10. 2015].

Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/S/1551/PRIPRAVNE-TRIDY-V-POJETI-RVP.html/>

ŠIKULOVÁ R. a kolektiv, 2011. 1. vydání. *Společně to dokážeme – Metodika pro učitele přípravných tříd*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně. ISBN 978-80-7414-395-3.

Vyhláška č. 48/2005 Sb., § 7 [online]. [vid 9. 10. 2015].

Dostupné z: www.zakonyprolidi.cz

Zákon č. 561/2004 Sb., § 47, §36 [online]. [vid 9. 10. 2015].

Dostupné z: www.zakonyprolidi.cz

Zákon č. 273/2001 Sb., § 2 [online]. [vid 9. 10. 2015].

Dostupné z: www.zakonyprolidi.cz

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Informovaný souhlas rodičů

Příloha č. 2 – Záznam o dítěti

Příloha č. 3 – Dotazník pro rodiče

Příloha č. 1 – Informovaný souhlas rodičů

Informovaný souhlas

Vážený rodiče,

Účel informovaného souhlasu: Jmenuji se Lucie Jurášková, jsem studentka 5. ročníku učitelství pro 1. stupeň na Fakultě přírodovědně-humanitní a pedagogické, Technická univerzita Liberec. Na základě své diplomové práce, jejímž cílem je zmapovat přínos přípravné třídy na vývoj dětí, se na Vás obracím s prosbou. Teoretickou část diplomové práce budu doplňovat průzkumným šetřením, při kterém budu posuzovat význam přípravných ročníků pro děti, kterým byla odložena školní docházka.

K tomuto výzkumu potřebuji vyplnit s dopomocí paní učitelky z přípravné třídy dotazník, týkající se vývoje Vašeho dítěte a také realizovat s paní učitelkou rozhovor ohledně vývoje Vašeho dítěte. Ráda bych také využila kresby a pracovní listy, které Vaše dítě v průběhu školního roku vytvořilo.

S vaším výslovným souhlasem bych také ráda měla přístup ke zprávám z pedagogicko-psychologických vyšetření. Některé informace z nich, týkající se výlučně školní zralosti dítěte, bych ráda zpracovala v mojí práci.

Zajímá mě, jaké vývojové pokroky udělalo Vaše dítě během docházky do přípravné třídy a to v různých oblastech, jako např. řeč, sociální chování, matematické znalosti, jemná motorika atd.

Záruka anonymity: Váš souhlas je pro mě velice důležitý, z účasti Vašeho dítěte neplynou pro Vás ani pro dítě žádná rizika. V práci nebude uveden název školy, region, kde se škola nachází, děti budou citovány pod smyšleným jménem.

Váš souhlas může přispět k dalšímu rozvoji a podpoře přípravných tříd v České republice.

Děkuji za spolupráci,

Lucie Jurášková

V případě jakýchkoliv dalších otázek spojených s účastí ve výzkumu je možné získat informace na těchto kontaktech:

Telefon

E-mail

Děkuji

.....

Lucie Jurášková

Souhlasím. Přečetl jsem si výše uvedené podmínky.

Podpis rodiče, případně jiného zákonného zástupce

.....

Příloha č. 2 – Záznam o dítěti

Záznam o dítěti.

MŠ .....

Jméno : _____ šk. rok.: _____

1. Sociabilita

Adaptace			
Vztahy k dětem, dosp.			
Potřeba soc.kontaktů			
Chování při hře, řiz. činnosti			

2. Sebeobsluha

	1. pololetí	2.pololetí	konec šk. roku
Umi se svlékat, oblékat			
Umi klíčky na tkaničce			
Udrzuje čistotu-WC,um.			
Stoluje čistě a samostatně			
Používá správně příbor			

3. Motorika a pohybové dovednosti

Hrubá motorika

	1. pololetí	2.pololetí	konec šk. roku
Zvládá chůzi po schodech			
Zvládá chůzi nerovným terén.			
Běh nerovným terénem			
Skáče			
Hází			
Chytá			
Udrží rovnováhu na jed. noze			
Přesnost pohybu dle vzoru			
Je obratné, pohyb. Zdatné			
Má správné držení těla			

Jemná motorika

	1. pololetí	2.pololetí	konec šk. roku
Koordinace oko-ruka			
Drží správně tužku			
Zachází správně s nůžkami			
Střihá			
Lepí			
Skládá papír dle instrukcí			
Modeluje			
Konstruuje podle fantazie			
Konstruuje dle návodu			

4. Lateralita

Označ	Pravák	Levák	Nevyhraněná
Vyš. PPP			

5. Grafomotorika

Požadované tvary	Čárá, deformuje	Repro. hrubé linky	Repro. správně

6. Kresba

	1. pololetí	2.pololetí	konec šk. roku
Lidská postava			
Detailní kresba			
Formální stránka			
Správné držení nářadí			
Zvířecí figura			
Kresba odpovídá věku?			

7. Rozumové dovednosti

	1. pololetí	2.pololetí	konec šk. roku
Třídí dle dané vlastnosti			
Rozlišuje časové vztahy			
Určuje množství-<,>.=			
Skládá obr. z více dílů			
Určuje vlastnosti			
Řadí			
Rozlišuje velikosti			
Rozlišuje materiály			
Orientuje se v prostoru			
Znal. odpovídají věku?			

Barvy – bezpečně jmenuje a pozná

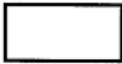

Červená	Žlutá	Zelená	Modrá	Černá	Bílá	Hnědá	Růžová	Fialová	oranžová

Číselná řada - orientace

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Geometrické tvary – pozná, pojmenuje správně tyto tvary

--	--

Kresba tvaru	1. pololetí	2. pololetí	Konec škol. roku
			
			
			
			

8.Řeč	1. pololetí	2.pololetí	konec šk. roku
Vyjadřuje se samostatně			
Gramaticky správně			
Vyjadřuje se plynule			
Je artikulačně obratné			
Slovní zás. odp. věku			

Správně vyslovuje tyto hlásky

A	E	I	O	U	P	B	M	F	V	T	D	N	S	C
Z	Š	Č	Ž	Ď	Ť	Ň	J	K	G	H	CH	L	R	Ř

Logopedická péče od ..... ukončena.....

Dítě navrženo k vyšetření .....

Příloha č. 3 – Dotazník pro rodiče

Dotazník pro rodiče

1. Co bylo důvodem zařadit Vaše dítě do přípravného ročníku této školy?
2. Kde jste se dozvěděli, že máte právě tuto možnost zařadit dítě do přípravného ročníku?
3. Věděli jste, co je obsahem vzdělávání v této třídě?
4. Jste nyní s obsahem a metodami vyučování spokojení?
5. Mělo vaše dítě problém se zařazením d nového kolektivu?
6. Co si od této přípravné třídy slibujete?
7. Navštěvuje Vaše dítě přípravný ročník pravidelně? Pokud ne, z jakého důvodu chybělo?
8. Jak jste spokojeni s prací a přístupem k dětem paní učitelky? Je něco, co byste jí vytkli?
9. Splňuje přípravná třída vaše očekávání?
10. V čem si myslíte, že se Vaše dítě během pobytu v přípravné třídě zlepšilo? Pozorujete nějaké pokroky? A je ještě něco, v čem by se mohlo případně zlepšit?